

K I E L L A N D

–

UTREDNINGEN
2007

SØLVBERGET KF, STAVANGER BIBLIOTEK OG KULTURHUS
STAVANGER KOMMUNE

INNHOOLD

---

1 – side 03

INNLEDNING

2 – side 09

OPPSUMMERING

3 – side 12

DOKUMENTASJON

4 – side 15

FORSKNING

5 – side 21

FORMIDLING

6 – side 29

DEN VIRTUELLE KIELLAND

7 – side 33

STAVANGER-KJENDISEN ALEXANDER L. KIELLAND

8 – side 36

ORGANISERING OG LOKALISERING

9 – side 42

KIELLAND-GARBORG-SAMARBEID

10 – side 43

VEDLEGG

1

INNLEDNING

- 1.1 LITTERATURARVEN ETTER KIELLAND
- 1.2 KIELLAND-SATSINGENS HOVEDMÅL
- 1.3 KIELLAND-UTREDNINGENS MANDAT OG MÅLGRUPPE
- 1.4 OM UTREDNINGEN – ARBEIDSGRUPPAS FORORD

Kielland er fortsatt i stand til å avsløre kløften mellom fattig og rik, og til å vekke vår samvittighet og ansvarsfølelse. Hans romaner og noveller viser et brennende engasjement for de fattige og svake. Kanskje vi i Stavanger særlig skal merke oss hans angrep på de nye kapitalister, og alle de som gjør penger og rikdom til et mål i seg selv. I tillegg: Både stilistisk og komposisjonsmessig er han en av Norges største forfattere.

Knud Helliesen, pensjonert lektor

Med brev, artikler, noveller, romaner og skuespill, har Alexander L. Kiellands forfatterskap en viktig plass i norsk litteratur. Som brevskriver er Kielland suveren, og det hersker liten uenighet om at romaner som *Garman & Worse*, *Skipper Worse* og *Gift* – eller noveller som *Karen* og *Torvmyr* – er klassikere. Eller slik forfatter Tore Renberg nylig ordla seg på Rogaland Teater da han presenterte dramatiseringen sin av *Gift*; boka hører til i hjertet av norsk litteratur.

I samtida var Kielland med på å prege det litterære feltet i Norge. Professor i lesevitenskap ved Universitetet i Stavanger, Bjørn Kvalsvik Nicolaysen, skriver bl.a. om dette i et innspill til Kielland-utredningen. Han legger vekt på at Kielland og en del andre – som Obstfelder og Garborg – klarte å skape forståelse for en litteratur med bidrag fra alle kanter av landet; "ei motvekt mot det som kunne blitt ein heilt naturleg sentralisme..."

I dag er likevel ikke Kiellands forfatterskap av de som oftest trekkes fram i offentlig ordskifte. Dette kan ha sammenheng med at den akademiske interessen har vært liten siden begynnelsen av 1970-årene og fram til Kielland-jubileet i 1999. I 1970-årene var ikke Kielland radikal nok. I 1980-årene var han ikke postmoderne nok. En annen grunn kan være at litteraturen ikke lenger har samme funksjon som da den var en viktig del av en opphetet politisk strid, eller ble brukt i bygging av en ny nasjon. I dag leser vi litteratur fra all verdens kanter. Det lærer vi mangt av, men nasjonallitteraturen har dermed mistet sin udiskutable relevans. I dag må et forfatterskap samtale med oss på grunnlag av helt nye konstellasjoner. Om denne samtalen skal bli interessant, er ikke bare avhengig av teksten. Dersom Kielland skal ha en rolle utover å stå som statue på Tusenårsstedet – på Alexander L. Kiellands plass? – må vi lese ham dristig og i kontekst, vi må lese kulturen gjennom Kielland og Kielland gjennom kulturen, vi må se sammenhenger, vi må lytte, tenke og svare.

Kielland er en stor humorist og en underholdende forfatter. Han er både skarp og varm, ofte på samme tid, med en lett, alltid vekslende penn. Utviklingen i etterkant av Kielland-jubileet har dessuten vist at Kielland er verdt en tanke eller to. Her må en likevel være klar over at interessen ikke er kommet av seg selv, og at aktiviteten omkring Kielland stadig henger løst – på et fåtall personer som også har annet å gjøre. I tillegg er alt for mye ugjørt på forskningssida, særlig når det gjelder sakprosaen. Om dette skriver Nicolaysen:

"Brevskrivninga til Kielland [...] er viktig for oppbygginga av hans posisjon, men også som forskningsmateriale for å forstå dei kulturelle endringane. Sakprosaen til Kielland er minst like verdifull som den meir skjønnlitterære produksjonen, og då tenkjer eg sakprosa i vid forstand - skisser, skjemtesoger, reisebrev, avisartiklar..."

Dersom Kiellands forfatterskap fortsatt skal framstå som viktig, bør derfor noe gjøres, og Stavanger står nærmest. Kielland må likevel ikke gjøres til en lokalpatriotisk maskot. Forfatterskapet bør tvert om løftes fram fordi det har betydning utover byens grenser. Tross alt skrev ikke Kielland for Stavanger, som han aldri nevner i diktningen. Utviskingen av bynavnet er et signal om at det lokale skal ha en allmenn relevans.

I brev til Brandes-brødrene drømmer den unge Kielland om å skrive for Europa. Slik gikk det bare delvis, og kanskje bør kulturpolitikere være mer nøkterne enn den håpefulle forfatteren. Av flere grunner er det neppe naturlig å profilere et *nasjonalt* senter for Kielland, slik som for Garborg. Likevel bør et Kielland-senter i Stavanger ha et ambisjonsnivå og en kvalitet på viktige områder, som gjør senteret interessant i nasjonal målestokk. Senteret må finne sin nisje, utvikle *sin* profil.

(Fortsetter neste side.)

Formidling av Kiellands forfatterskap er på mange vis en takknemlig oppgave. En kan bl.a. dra nytte av den realistiske litteraturens evne til å gjøre historien levende, noe som ikke minst kan utnyttes i skolen. Kielland er en del av sin tid, både som person og skrift. Samtidig kritiserer han det samme samfunnet som han bekrefter, og han gjør det på en måte som kan utfordre oss også. Er han klok eller hysterisk? Står han udelt på de fattiges plass, eller er han i middag hos de velhavende i det siste stein blir lagt? Med sin veldige indignasjon, store medlidenhet – og sine aristokratiske nykker, er det ikke enkelt å bli klok på verken person eller penn. Som amanuensis Anders M. Andersen (UiS) sa under en jubileumskonferanse i 1999; "det ligg alltid noko bakom hos Kielland (som det gjer hos Kierkegaard)". Dikteren selv uttrykker noe liknende når han skriver om det ytterste ordet som må ligge innerst, som en glo.

Kielland kan brukes til å styrke identiteten vår, men han er straks troendes til å gi oss et stikk, så vi blir nødt til å tenke nøyere over hvem vi er, hvor vi skal, hvordan vi handler og med hvilken rettferdighet. Under vårens Kielland-symposium, "Kielland i Europa", sa dramaturg Michael Evans fra Rogaland Teater det om lag slik: Litteraturen har ikke som oppgave å bekrefte identitet – men å utfordre den.

Når byen skal fremme "sin" dikter, kan dette være et korrektiv.

Stavanger er europeisk kulturhovedstad i 2008. Byen har en årlig internasjonal litteraturfestival, en handlingsplan for litteratur og ytringsfrihet, byen er etablert som fristed for forfulgte forfattere og har selv et sterkt forfattermiljø. Dette er altså Stavanger, dette er altså Kiellands by. Dette gir muligheter også utover en Kielland-satsing i snever forstand. Gjennom godt funderte tiltak kan dører åpnes også mot et videre kunst og kulturfelt. Kielland-satsingen bør rett nok ikke vannes ut til et generelt kulturtiltak, men må likevel kunne inkludere andre forfatterskap, også samtidslitteraturen. Kiellands posisjon kan brukes konstruktivt for å skape en mer fruktbar og synlig satsing på forfattere og kunstnere i og fra regionen. Sigbjørn Obstfelder og Kitty Kielland er blant de som bør nevnes først.

Et bredt siktemål er særlig avgjørende dersom satsingen skal peke framover mot etablering av et Kielland-senter forstått som et humanistisk vitensenter i Stavanger. Kielland er verdt en satsing i seg selv, men den særlige statusen han har, gjør det mulig å bruke

Alexander L. Kiellands navn med stor sjenerøsitet realiseringen av også andre mål i Stavangers handlingsplan for litteratur og ytringsfrihet.

Arbeidsgruppa har invitert flere som vi har vært i kontakt med i utredningsperioden om å sende sine innspill til hva de mener er Litteraturarven etter Kielland. Disse sitatene er plassert utover i rapporten.

1.2

KIELLAND-SATSINGENS VISJON OG HOVEDMÅL

Visjon

En levende forskning, formidling og dokumentasjon rundt Kiellands forfatterskap – lokalt, nasjonalt og internasjonalt.

Hovedmål

- Kielland-satsingen skal sørge for et vedvarende fokus på forskning rundt Kiellands forfatterskap i hele landet.
- Stavanger-regionen skal ha den beste dokumentasjonen knyttet til Kielland.
- Alexander L. Kielland skal sikres sin rettmessige plass blant landets litterære klassikere – og andre kulturpersonligheter. Dette skal blant annet skje ved at Stavanger-regionen samarbeider med andre litterære og kulturelle sentra i landet – og utlandet – og gjennom dette sikrer nye, og spennende tilnærminger til Kiellands liv og forfatterskap.
- Kielland-satsingen skal inspirere dagens skribenter og forfattere til å videreføre arven etter Kielland, særlig hans samfunnskritiske tilnærminger til aktuelle samfunnsspørsmål.
- Kielland-satsingen skal sikre Kielland-senteret et godt innhold og en lokalisering, eventuelt som spiren til et humanistisk vitensenter for Stavanger. I dette inngår også en utstilling med basis i Kiellands liv, samtid og forfatterskap.
- Elever i Stavanger-skolen skal minst tre ganger i grunnskolen møte Kiellands liv og forfatterskap – med spesialiserte opplegg for hvert trinn. Undervisningsoppleggene skal også gjøres tilgjengelig for hele landet på Internett.
- Landets elever i videregående skole skal sikres et virtuelt undervisningsopplegg om Kielland på Internett. Det etableres samtidig et nettsted for Kielland-satsingen.
- Liten og stor i Stavanger-regionen skal "kjenne sin Kielland"; dette innebærer å kjenne til de viktigste litterære verkene; hans viktigste temaer og sentrale sider ved hans biografi og den samfunnsmessige sammenhengen han sto i.
- Kielland skal brukes aktivt som en del av profileringen av Stavanger som kultur- og litteraturby.
- Det skal til en hver tid være tilgjengelige formidlere som skal dekke behovet for Kielland-formidling for skoler, lag, organisasjoner og institusjoner som ønsker Kielland i sine program.

Kielland-utredningen er ett av tiltakene i *Handlingsplan for litteratur og yringsfrihet i Stavanger*, utarbeidet i 2006 av Stavanger kommunen ved Kulturavdelingen, og vedtatt av politikerne samme år. I denne planen trekkes Alexander L. Kielland og Sigbjørn Obstfelder fram som Stavanger bys tyngste og viktigste litteraturarv. I planen heter det videre:

”Stavanger skal ha en klar holdning og retning på sine investeringer av litteraturarven, for et fremtidig samfunn hvor denne fortsatt kan gi identitet til byens innbyggere, kraft til byens litteraturmiljøer og kritiske forskningspraksiser og formidlingsmuligheter med ansvar for det samfunn som måtte komme.” (Se ellers vedlegg 10.1.3, side 45.)

Tiltaks mål 15 i planen: Kielland-utredning.
Stavanger kommune nedsetter høsten 2006 en arbeidsgruppe med representanter fra UiS, Forfatterforum Rogaland, Sølvberget, Stavanger kommune m.fl. Arbeidet ledes av Sølvberget, Stavanger kulturhus. Utredningen skal være ferdig innen sommeren 2007, og gi svar på

hvordan litteraturarven etter Kielland best kan investeres, herunder diskutere behovet og innholdet i et eventuelt Kielland-senter.
Progresjon: Utredning i perioden 2006–2007.
Hovedansvar: Kulturavdelingen i samarbeid med Sølvberget og andre.

Utredningsarbeidet er et samarbeid mellom Stavanger kommune og Rogaland fylkeskommune. Stavanger kommune har bevilget 200.000 kroner til arbeidet; Rogaland fylkeskommune 250.000 kroner.

Utredningens viktigste målgruppe er Stavanger kommunes politikere, som gjennom oppgaven som bevilgende myndighet må ta stilling til ambisjoner og retninger i Stavanger kommunes satsing på formidlingen av Alexander L. Kiellands forfatterskap, hans liv og virke.

Ambisjonen er imidlertid også at utredningen skal nå ut til et breiere publikum. Arbeidsgruppa håper at den skaper diskusjon og engasjement både blant fagfolk og befolkningen ellers rundt byens videre satsing på Kielland.

Vedlegg 10.1.4

Referansegruppas sammensetning

Arbeidsgruppa for Kielland-utredningen legger med dette fram gruppas arbeid til videre behandling. Arbeidsgruppa har bestått av Magne Drangeid, leder i Alexander L. Kielland-forbundet; Anders Jaarvik, Kulturavdelingen i Stavanger kommune og Elisabeth Hovland, Sølvberget, Stavanger kulturhus, leder av arbeidet og forfatter av utredningen.

Kultursjefen i Stavanger, som bestiller av utredningen, har ønsket en handlingsorientert plan, og dette har Arbeidsgruppa prøvd å etterkomme.

En referansegruppe har vært tilknyttet arbeidet, med representanter fra flere sentrale institusjoner i Stavanger og Stavanger-regionen. Innspillene herfra har vært verdifulle, og er i mange tilfeller med på å vekke prioriteringen som ligger til grunn for tiltakene som blir foreslått i utredningen.

Felles for mange av disse institusjonene er at de også var sentrale i forbindelse med Alexander L. Kielland-jubileet i 1999. Men nye lesere og organisasjoner har kommet til etter det, og det har vært et mål for arbeidet å trekke inn nye aktører som er blitt invitert til å tenke ut nye måter å formidle Kiellands liv og virke på. Siden 1999 har regionen ikke minst fått et filmmiljø som kan tenkes sentrale oppgaver i en vedvarende Kielland-satsing. Det er ellers gjennomført et møte med de ansatte på Sølvberget, Stavanger kulturhus, og et åpent dialogmøte på Rosenkildehuset. Verdifulle innspill fra landets forskermiljø fikk vi blant annet på symposiet "Kielland i Europa" som ble arrangert i Stavanger i april 2007.

Arbeidsgruppa har hatt en positiv dialog med Universitetet i Stavanger (UiS), som er tiltenkt en sentral rolle i Kielland-satsingen. UiS har vært representert i Referansegruppa, og det er gjennomført et eget informasjonsmøte på Institutt for kultur- og språkstudier.

Tiltakene som blir foreslått i utredningen er av både kortsiktig og langsiktig karakter. Det har vært viktig for Arbeidsgruppa å utrede tiltak som kan settes i gang umiddelbart. Utredningen har ikke hatt som mål å kontakte alle foreninger og institusjoner som kan tenkes å gjøre en innsats i en vedvarende Kielland-satsing. Det er vårt ønske at de tiltakene som blir foreslått skal bidra til en snøballeffekt som gjør at mange aktører vil delta i arbeidet. Kielland-utredningen vil derfor foreslå at det hvert år settes av penger som organisasjoner og formidlere kan søke om.

Arbeidsgruppa har mottatt mange flere ideer enn de som er utredet og foreslått som tiltak i de videre kapitlene. Disse ideene er samlet og vil være tilgjengelig for Kielland-senteret. Det samme gjelder annet materiale som er samlet inn i perioden. Det er vårt ønske at det økte fokuset på Kielland, hans liv, verker og prosjekt, blir gjenstand for mye kreativitet og god formidling i årene som kommer.

Stavanger, 5. juni 2007

Arbeidsgruppa for Kielland-utredningen
Magne Drangeid
Anders Jaarvik
Elisabeth Hovland, leder

2

OPPSUMMERING

2.1

OVERSIKT ALLE TILTAK

2.2

ARBEIDSGRUPPAS PRIORITERTE TILTAK

Kielland er fremdeles relevant, og vi kjenner oss igjen i det han skriver.
Guro Friberg Ekrann, elev Stavanger katedralskole

Han framstilte tanker som var revolusjonerende for samtiden og som kan være viktige for å forstå kampen for likestilling og skolevesenet i Norge i dag.
Ingrid Erevik, elev Stavanger katedralskole

2.1	OVERSIKT ALLE TILTAK
Dokumentasjon	3.1 Utarbeide Den internasjonale Kielland-bibliografien på Internett 3.2 Innkjøp av materiale til fysisk dokumentasjonssenter
Forskning	4.1 Utlyse doktorgradsstipend hvert fjerde år 4.2 Dele ut to årlige mastergradsstipend 4.3 Forskersymposium hvert tredje år 4.4 Etablere arbeidsplass for forskere på Sølvberget
Formidling	5.1 Utarbeide undervisningsopplegg om Alexander L. Kielland i grunnskolen 5.2 Fortellingen om Kielland 5.3 Opplæring av nye Kielland-guider 5.4 Kielland på Stavanger bibliotek 5.5 Kielland på Kapittel 5.6 Bokutgivelser
Den virtuelle Kielland	6.1 Kielland-vebb under stavanger-kulturhus.no 6.2 Eget nettsted for Kielland med undervisningsopplegg for grunnskole og videregående skole - forprosjekt
Stavanger-kjendisen Alexander L. Kielland	7.1 Navngi Tusenårsstedet som Alexander L. Kiellands plass
Organisering og lokalisering	8.1 Etablering av Kielland-senter på Sølvberget, Stavanger kulturhus 8.2 Videre utredning av Kielland-senterets innhold og lokalisering - forprosjekt
Vedlegg 10.2.1	Tiltaksoversikt med kostnader og tidsprioritering

2.2

ARBEIDSGRUPPAS PRIORITERTE TILTAK

Kielland-utredningen foreslår en rekke tiltak som Arbeidsgruppa mener vil være med og sikre at litteraturarven etter dikteren Alexander L. Kielland blir ivaretatt. Noen av tiltakene er av mer langsiktig karakter; mens andre er mer kortsiktige – eller bør iverksettes innenfor en ikke alt for lang tidsramme.

Arbeidsgruppa foreslår følgende prioritering av tiltak. Prioriteringen skal sikre igangsetting av Kielland-aktiviteter innenfor flere områder.

1. Etablere Kielland-senter på Sølvberget (tiltak 8.1)

Kielland-senteret skal som første trinn bemannes av én person i en fast, full stilling som er tiltenkt ansvaret for gjennomføring og oppfølging av en rekke av tiltakene i utredningen. Stillingen skal på kort sikt organiseres under Sølvberget KF.

2. Utredning av lokalisering og innhold i et eget Kielland-senter, med etablering innen 2014 (tiltak 8.2)

Stavanger skal få sitt eget Kielland-senter innen 2014. Kielland-senteret på Sølvberget skal lede et forprosjekt som skal utrede fysisk lokalisering og innhold i dette senteret. Forprosjektet skal være ferdig innen 2008.

3. Utlyse doktorgradsstipend i samarbeid med Universitetet i Stavanger (tiltak 4.1)

Å få gjennomført de foreslåtte tiltakene innenfor forskning, blir etter Arbeidsgruppas mening ett av utredningens viktigste tiltak. Etableringen av et doktorgradsstipend er et stort økonomisk løft, men vil gi en positiv ringvirkning på Kielland-satsingen.

4. Utvikle Kielland-nettsted under Sølvberget KF, Stavanger kulturhus (tiltak 6.1)

Det er viktig at Kielland-satsingen har et eget nettsted, som er i drift ganske umiddelbart etter at Kielland-utredningen lanseres. Sølvberget KF planlegger dette i forbindelse med lansering av nye nettsider i juni 2007. I en overgangsfase vil ansvaret for disse sidene ligge hos leder av Kielland-utredningen og Sølvbergets nettredaktør. Fra 2008 blir dette en av Kielland-senterets oppgaver.

5. Initiere utarbeiding av undervisningsopplegg for grunnskolen (tiltak 5.1)

Alexander L. Kielland må sikres en systematisk formidling i grunnskolen. Utredningen foreslår at det blir satt i gang et arbeid med representanter fra ulike miljøer; Kielland-senteret blir sentral i arbeidet.

6. Etablere og utvikle Kielland-bibliografi på nett (tiltak 3.1)

Et vesentlig bidrag til forskningen om og rundt Alexander L. Kielland, er å samle materialet av og om han i en egen bibliografi som skal presenteres på Internett. Sølvberget KFs Kielland-samling er her et godt utgangspunkt. Stavanger bibliotek er tenkt en sentral rolle i dette arbeidet, i samarbeid med blant andre Nasjonalbiblioteket.

7. Etablere et samarbeidsforum med Nasjonalt Garborgsenter/andre liknende sentra

De ulike sentrene vil ha sine primæroppgaver knyttet til hver sine forfattere/kulturpersoner, men ellers vil mye av aktiviteten være rettet mot felles mål. Dette innebærer utvikling av programideer, pedagogiske opplegg med mer.

8. Navngi Tusenårsstedet i Stavanger som Alexander L. Kiellands plass (tiltak 7.1)

Det er snart 90 år siden navnegiverne i byen bemerket at Stavangers berømte bysbarn måtte få en anseelig gate eller plass i byen som kunne navngis i hans navn. Nå utfolder Tusenårsstedet seg i all sin prakt i Stavangers mest sentrale uterom, og tiden er inne til å la Kielland endelig få sin plass – på et sted der han allerede står og troner – mer synlig enn noen gang.

3

DOKUMENTASJON

3.1

UTARBEIDE DEN INTERNASJONALE KIELLAND-BIBLIOGRAFIEN PÅ INTERNETT

3.2

INNkjØP AV MATERIALE TIL FYSISK DOKUMENTASJONSSENTER

Sjølv om Tore Rem og andre har undersøkt mottakinga av Kiellands arbeid, er det aldri gjort forsøk på å lage eit samlande oversyn eller heller ei fullstendig samling av sekundærlitteratur (skrifter om) Kielland. Ein burde ein stad kunne ha samla alt som er skrive og er å oppdrive, uansett språk, anten det er vitskaplege arbeid, populære framstillingar, dreiebøker for teater, lærebøker med kapittel om Kielland, avisartiklar, opplesingar i radio eller kva som helst av tekstmateriale, slik at det etter kvart vart mogleg å betre vurdere den verknaden Kielland har hatt i kulturhistoria.

Bjørn Kvalsvik Nicolaysen professor i lesevitenskap ved Universitetet i Stavanger og styremedlem i Alexander L. Kielland-forbundet

3.1

UTARBEIDE DEN INTERNASJONALE KIELLAND-BIBLIOGRAFIEN PÅ INTERNETT

Periode	2008
Type	Forprosjekt
Sum	Kr. 200.000,–
Finansiering	Kielland-utredningen, Sølvberget KF, ABM-utvikling (Statens senter for arkiv, bibliotek og museum)
Hovedansvar	Kielland-senteret

En av de helt sentrale oppgavene til en Kielland-satsing i Stavanger, vil være å arbeide for at det blir utarbeidet en Kielland-bibliografi som skal være allment tilgjengelig på Internett. Den internasjonale Ibsen-bibliografien kan her være en viktig referanse, som et arbeid å lære av – og strekke seg mot. Den internasjonale Ibsen-bibliografien er tilgjengelig på nb.no/baser/ibsen.

Betydningen av en slik bibliografi, og at mye av materialet i den også er fysisk tilgjengelig, blir betonet særlig av Michael Evans, dramaturg ved Rogaland Teater, og medlem i Referansegruppa for Kielland-utredningen. Når han som dramaturg reiser til Oslo for å lese seg opp på Ibsen, er det av uvurderlig støtte og inspirasjon å ha tilgjengelig verdens beste bibliografi. At mye av materialet dessuten er fysisk tilstede, at stedet har dyktige bibliotekarer, og at det er et forskermiljø tilknyttet stedet, er også viktige faktorer.

Forskning er i utgangspunktet lite sexy, kommenterer Evans, men viktig for interessen. Forskning skaper ny viten, som er viktig for å holde et forfatterskap levende. Og det er dagens forskere – som kan hjelpe oss med nye tolkninger av Kiellands verker – som legger premissene for hvordan verkene skal tolkes inn i vår samtid.

Sølvberget, Stavanger kulturhus har i dag en Kielland-samling som er et naturlig utgangspunkt for en bibliografi. Dette materialet er oppdatert fram til cirka 2000 .

Å utarbeide en Kielland-bibliografi, vil betinge en større innsats først, og siden en liten prosentstilling for en bibliotekar. Arbeidsgruppa foreslår at arbeidet blir igangsatt som et forprosjekt. I forprosjektet må det hentes inn erfaringer fra Nasjonalbibliotekets Ibsen-bibliografi. Det arbeides også med en liknende bibliografi for Knut Hamsun. Arbeidsgruppa foreslår at Kielland-bibliografien som utgangspunkt skal være tilgjengelig på Internett, og at det går fram hva som er fysisk tilgjengelig av materialet i et dokumentasjonssenter i Stavanger.

En Kielland-bibliografi i Stavanger må også ta stilling til om den skal omfatte poster knyttet til arkivet etter firmaet Jakob Kielland & Søn som ligger i Statsarkivet i Stavanger. Det samme gjelder Kiellands arbeid som borgermester i Stavanger, og amtmann i Molde.

Sølvberget KF bør ha en sentral rolle, og opparbeide kompetanse på utarbeidelsen av Kielland-bibliografien. Arbeidet må samordnes med Nasjonalbibliotekets funksjoner.

3.2

INNKJØP AV MATERIALE TIL FYSISK DOKUMENTASJONSSENTER

Periode	2009
Type	Årlige bevilgninger
Sum	Kr. 50.000,-
Finansiering	Stavanger kommune
Hovedansvar	Kielland-senteret
Samarbeidspartner(e)	Universitetet i Stavanger/Alexander L. Kielland-forbundet/Stavanger kommune

Som en direkte oppfølging av tiltak 3.1, må det settes av en sum som kan brukes til innkjøp av det materialet som er tilgjengelig.

Starten på et fysisk dokumentasjonsenter vil kunne være Kiellandrommet på Sølvberget, Stavanger kulturhus, der det alt i dag

finnes en Kielland-samling. Det bør arbeides for at denne samlingen økes stadig, og at den har et visst omfang når den blir en del av et eget senter. For et eget senter, vil dette være utgifter som blir en del av driftsmidlene; det må derfor tas høyde for dette under utredningen av punkt 8.2.

4

FORSKNING

4.0

INNLEDNING

4.1

UTLYSE DOKTORGRADSSTIPEND HVERT FJERDE ÅR

4.2

DELE UT TO ÅRLIGE MASTERGRADSSTIPEND

4.3

FORSKERSYMPOSIUM HVERT TREDJE ÅR

4.4

ETABLERE ARBEIDSPASS FOR FORSKERE PÅ SØLVBERGET

SE OGSÅ

▶ 3 DOKUMENTASJON

Kielland er vår hukommelse. Og glemsel
Einar O. Risa, forfatter

I *Handlingsplanen for litteratur og ytringsfrihet i Stavanger* står det: "Det viktigste virkemiddelet for at litteraturarven etter Kielland skal leve videre, er antagelig et levende forskningsmiljø med stor formidlingsevne. Aktualisering av Kiellands litteratur og samtidslitteratur i Kiellands ånd krever at noen tenker nytt om denne hele tiden, ellers vil den fort få en tom side i glemmeboka. Det åpenbare virkemiddelet her er stipendordninger på master- og forskernivå ved UiS. Kanskje Universitetsfondet bør på banen her?"

Det er viktig at Universitetet i Stavanger driver en aktiv forskning rundt Kiellands forfatterskap. Av naturlige grunner er det universitet og høgskoler utenfor Stavanger som kan vise til flest hovedfagsoppgaver (i dag masteroppgaver) knyttet opp til Kiellands forfatterskap. Ett av Kielland-satsingens mål må være at det blir satt i gang et systematisk arbeid for å sikre høy aktivitet rundt forskning, på alle nivåer. De

foreslåtte tiltakene vil i første omgang tilgodese Universitetet i Stavanger med penger, men det blir foreslått at også andre universiteter og høgskoler oppmuntres.

Under arbeidet med utredningen, ble symposiet "Kielland i Europa" arrangert i Stavanger, med forskere fra hele landet. De flotte dagene som deltakerne opplevde i det historiske miljøet rundt Stavanger katedralskole, beviste at en ikke skal undervurdere betydningen av at forskere kommer sammen, og det bør være et mål for Kielland-satsingen å sikre slike møteplasser for forskningen med jevne mellomrom.

Se også ► 9 Kielland-Garborg-samarbeid.

4.1

UTLYSE DOKTORGRADSSTIPEND HVERT FJERDE ÅR

Periode	Første utlysning: 2008
Type	Årlig utbetaling
Sum	Kr. 400.000,–
Finansiering	Stavanger kommune/Universitetsfondet/Forskningsrådet/sponsorer
Hovedansvar	Universitetet i Stavanger

Kielland-satsingen i Stavanger bør sette seg et ambisiøst mål: at det til en hver tid er et doktorgradsarbeid i gang om Kielland og hans forfatterskap. Et doktorgradsarbeid er stipulert til fire års arbeid, det betyr at en ny utlysning av stipend bør være på plass når den forrige har disputert.

Kielland har ikke vært bortskjemt med doktorgradsarbeid rundt sitt forfatterskap. Fra Owe Apelands doktorgradsarbeid i 1971 (*Alexander L. Kiellands romaner; Kunstnerisk stil og metode*) til Magne Drangeids arbeid (*Humoristen & Quijote: forfatter og helt i Alexander L. Kiellands roman 'Garman & Worse'*, 2003) gikk det over 30 år. For tiden (2007) er Lars August Fodstad i gang med en doktorgradsavhandling om Kielland på NTNU (Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet) i Trondheim.

Universitetet i Stavanger kan fra 2007 tildele doktorgrader innenfor lesevitenskap. Det er først og fremst Kiellands romaner som har vært viet interesse for forskerne fram til i dag. Derfor hadde det vært ønskelig med doktorgradsarbeid på Kiellands rolle som journalist og/eller brevskriver. Alexander L. Kielland var en pioner innen kritisk journalistikk i Norge, men dette er viet liten oppmerksomhet fra forskerne.

Kiellands brevkunst tiltaler mange, og han blir omtalt som en av Norges fremste brevskrivere. Hans brevmateriale er stort, og involverer mange av samtidens åndsarbeidere, både i Norge og utlandet. Dette materialet

er det også gjort lite forskerarbeid på; ett er et arbeid av Tore Brøyn som i 1996 ga ut boka *Tre brev og fire billetter: Alexander L. Kiellands brev lest på en ny måte*.

Arbeidsgruppa foreslår at doktorgradsstipendiatet lyses ut på vanlig måte, men at det blir satt visse rammer; utarbeidet av faglig ansvarlige ved Universitetet i Stavanger.

Se også ► 9 Kielland-Garborg-samarbeid

4.2

DELE UT TO ÅRLIGE MASTERGRADSSTIPEND

Periode	Start 2008
Type	Årlig – fordelt på to stipender
Sum	Kr. 50.000,–
Finansiering	Stavanger kommune
Hovedansvar	Universitetet i Stavanger

Et forholdsvis beskjedent beløp, men som kan få store ringvirkninger, er å bevilge 25.000 kroner hver til to studenter på mastergradnivå som velger å skrive oppgaver med tilknytning til Kiellands forfatterskap. For en mastergradsstudent kan dette være beløpet som kan være avgjørende for valg av oppgave, og som for Kielland-satsingens del kan så frø til en mer omfattende forskning på sikt. Arbeidsgruppa foreslår

at ett av stipendene forbeholdes studenter ved Universitetet i Stavanger, mens det andre kan søkes fritt fra landets andre universiteter/høgskoler. En egen komité legger hvert år rammer for utdelingen; det skal tilstrebes at flere aktuelle utdanninger tilgodeses ved tildelingen. Herunder ligger at Alexander L. Kiellands forfatterskap, liv og virke kan ha interesse også utenfor litteratur- og språkstudier.

4.3	FORSKERSYMPOSIUM HVERT TREDJE ÅR
Periode Type Sum Finansiering Hovedansvar Samarbeidspartner(e)	2010/2013 osv. Prosjekt Kr. 300.000,– Stavanger kommune/Nasjonalt Garborgsenter/sponsorer Alexander L. Kielland-forbundet Universitetet i Stavanger/Nasjonalt Garborgsenter
Vedlegg 10.4.3	Oversikt over foredrag på symposiet "Kielland i Europa", 13.–15. april 2007

Symposiet "Kielland i Europa" ble arrangert i Stavanger 13.–15. april 2007. Symposiet var del av Stavangers kulturhovedstadsprogram fram mot 2008, og ble støttet av blant andre Stavanger2008, Norsk kulturråd, Fritt Ord, Universitetet i Stavanger, Stavanger kommune, Næringsforeningen i Stavanger-regionen og Stavanger katedralskole. Arrangør var Alexander L. Kielland-forbundet/Sølvberget KF.

Ett av målene med symposiet var å stimulere interessen for Kiellands verk ytterligere, ikke bare innenfor våre egne landegrensener, men blant utenlandske forskere. I samtida var Alexander L. Kielland en populær forfatter i en rekke europeiske land, særlig i Danmark. Forfatterskapet hans utviklet seg også i et nært samspill med utenlandsk litteratur og sentrale europeiske tankestrømmer. Under symposiet ble forfatterskapet relatert både til engelsk, fransk, russisk, dansk, tysk og dansk litteratur. Den samstemte konklusjonen og oppsummeringen av symposiet, var at dette hadde vært et av de beste symposiene på flere år.

Arbeidsgruppa mener, at like viktig som det er å initiere forskning på Kielland, er det å sørge for at forskermiljøene treffes på en felles arena. Det kan være ambisiøst å arrangere et forskersymposium hvert tredje år, men i et trosspann med Nasjonalt Garborgsenter burde dette være

mulig å få til. Tangeringspunktene for de to forfatterskapene er mange, og mange av dem som har forskerkompetanse på Kielland, vil også ha det på Garborg.

En slik anledning burde også brukes til å profilere foredrag som ikke har utelukkende akademisk interesse.

4.4

ETABLERE ARBEIDSPASS FOR FORSKERE PÅ KIELLAND-SENTERET

Periode	Fra 2009
Finansiering	Sølvberget KF/sponsorer
Hovedansvar	Kielland-senteret
Samarbeidspartner(e)	Universitetet i Stavanger

Kielland-satsingen i Stavanger har som mål å bygge opp verdens beste samling i Stavanger av Kielland-relatert materiale. For at dette skal være interessant for forskere – og andre interesserte – er det viktig å legge til rette for bruk av materialet.

Forskere Arbeidsgruppa var i kontakt med på symposiet "Kielland i Europa" i april, vektla hvor betydningsfullt det kan være å være til stede i Stavanger når en skal fordype seg i Kielland. Betydningen av å kunne fokusere fullt og helt på oppdraget, og komme seg bort fra hjemstedet, ble nevnt.

Andre fristelser er at materialet som blir samlet inn i et dokumentasjonssenter er godt tilgjengelig, og at det finnes materiale her som gir oversikt over resepsjon (måter å lese en forfatter på), et godt bibliotek med førsteutgaver blant annet. Så kommer de mer

prosaiske behovene; tilgang til skanner, kopimaskin, pc og en skrivepult. Dessuten vil det for mange være interessant å bli tilbudt et billig sted å bo, der en kan lage maten sin selv, og der det også finnes en pc med Internett-tilgang.

Arbeidsgruppa foreslår som et tiltak at det blir etablert arbeidsplass for forskere på Kielland-senteret. Dessuten at det blir arbeidet for å kunne tilby et billig overnattingssted, gjerne finansiert via sponsorstøtte. Stavanger2008-prosjektet "Gjestfrihetens kunster" har fått til en slik avtale med SR-Bank om leie av deres hus i Gamle Stavanger til forfattere som kommer til byen i 2008. Universitetet i Stavanger må også tenkes å ta del i en vertskapsrolle når Kielland-forskere kommer til byen.

5

FORMIDLING

- 5.1 UTARBEIDE UNDERVISNINGSSOPPLEGG OM ALEXANDER L. KIELLAND I GRUNNSKOLEN
  - 5.2 FORTELLINGEN OM KIELLAND
  - 5.3 OPPLÆRING AV NYE KIELLAND-GUIDER
  - 5.4 KIELLAND PÅ STAVANGER BIBLIOTEK
  - 5.5 KIELLAND PÅ KAPITTEL
  - 5.6 BOKUTGIVELSER
- SE OGSÅ
- ▶ 6 DEN VIRTUELLE KIELLAND

Kva er litteraturarven etter Kielland?

1. At eit verdifullt forfattarskap er eit kritisk forfattarskap.
2. At prosaen kan ha poetiske kvalitetar og vere underhaldande på same tid.
3. At ein stor forfattar ikkje blir profet i eigen by, og spesielt om byen heiter Stavanger.

Anne Karin Torheim, forfatter og styremedlem i Alexander L. Kielland-forbundet

5.1 UTARBEIDE UNDERVISINGSOPPLEGG OM A. L. KIELLAND I GRUNNSKOLEN

Periode	Klar til skoleåret 2009/2010
Type	Prosjekt
Sum	Kr. 300.000,–
Finansiering	Kielland-utredningen/Stavanger kommune
Hovedansvar	Kielland-senteret
Samarbeidspartner(e)	Stavanger kommune/Kielland-kjennere/Universitetet i Stavanger/Sølvberget KF

Vedlegg 10.5.1 Utdrag fra Læreplanverket for den 10-årige grunnskolen – Læreplan i norsk

Det nye læreplanverket for den 10-årige grunnskolen åpner for mange spennende, lokale initiativ – og dette vil Kielland-satsingen utnytte muligheten av. Eli Ryssdal, rådgiver for fagstab skole i Stavanger kommune, deltok i Kielland-utredningens referansegruppe, og vektla mulighetene en har ved å være i forkant i den nye læreplanen (uthevinger i kursiv, fet skrift i vedlegg 10.5.1 er gjort av Ryssdal).

Læreplanverket i Kunnskapsløftet gir klare føringer for hva elevene skal kunne. Det er utarbeidet kompetansemål i fagene etter 2., 4., 7. og 10. trinn. Elevene skal for eksempel etter 10. trinn kunne presentere viktige temaer og uttrykksmåter i sentrale samtidstekster og sammenligne dem med framstillinger i klassiske verk fra norsk litteraturarv. Elevene skal også kunne presentere resultatet av fordypning i tre selvvalgte emner: et forfatterskap, et litterært tema og et språklig tema. Skolene står fritt til å kunne bestemme hvilke forfattere elevene skal lære om og hvilken metode de vil benytte i undervisningen. Dette innebærer at skolene kan legge stor vekt på Alexander L. Kielland i undervisningen både på barnetrinnet, ungdomstrinnet og i den videregående skolen.

Lærerne i grunnskolen trenger hjelp til å omsette nye læreplaner i praksis, og her kan Kielland-satsingen spille en rolle. Ved å utvikle et undervisningsopplegg om Alexander L. Kielland, kan en foruten å ivareta

kompetansemål i norsk, også bruke Kielland og hans samtid i undervisning innenfor historie, lokalhistorie og samfunnsfag. Gode nettsider er viktig i undervisningen, og det bør utredes hvordan de ulike aldersgruppene kan tilgodeses i arbeidet med å utforme et undervisningsopplegg på Internett, se tiltak 6.2.

Grunnskolen i Stavanger består i dag av 43 skoler, og Kielland er like aktuell for alle. Forfatteren og læreren Gunnar Roalkvam utarbeidet et undervisningsopplegg om Alexander L. Kielland til Kielland-jubileet. Dette kan brukes som utgangspunkt for et nytt opplegg. Ved Universitetet i Stavanger – Institutt for allmennlærerutdanning og spesialpedagogikk, har Aud Berggraf Sæbø og Anna Songe-Møller tidligere utarbeidet to større dramapedagogiske undervisningsopplegg til Kielland. Det ene ble laget i forbindelse med forestillingen "Garman & Worse"; Rogaland Teaters 50-årsjubileumsforestilling i 1997. Det andre i forbindelse med Kielland-utstillingen på Stavanger Museum.

Ved UiS arbeider også Håkon B. Landråk som aktiv pensjonist på Institutt for kultur- og språkvitenskap. Han snakker varmt om bruken av elevbedrifter som en tilnærming til formidlingen av Kielland.

(Fortsetter neste side.)

I denne sammenhengen er det også relevant å peke på Den kulturelle skolesekken, DKS, som de siste årene har blitt et sentralt verktøy for formidling av kultur i grunnskolen. En av målsettingene for den nasjonale skolesett-satsingen er å medvirke til å utvikle en helhetlig innlemmelse av kunstneriske og kulturelle uttrykk i realiseringen av skolens læringsmål. Gjennom DKS skal det videre legges til rette for at elever i grunnskolen skal få tilgang til, gjøre seg kjent med og få et positivt forhold til kunst- og kulturuttrykk av alle slag. Arbeidsgruppa tror at forfatterskapet til Alexander L. Kielland gir muligheter for å utvikle spennende formidlingsopplegg innenfor DKS. Det bør være en av Kielland-senterets oppgaver å utvikle slike formidlingsopplegg i nært samarbeid med DKS både på kommune- og fylkesnivå.

Det er ønskelig at det blir satt ned en arbeidsgruppe med representanter fra et par skoler, Universitetet i Stavanger, Stavanger Museum, Barne- og ungdomsbiblioteket, Sølvberget og Kielland-kjennere for å utarbeide et omfattende undervisningsopplegg på Alexander L. Kielland. Klassestrinnene som skal prioriteres er 4., 7. og 10. trinn.

5.2

FORTELLINGENE OM KIELLAND

Periode	Fra høsten 2007
Type	Prosjekt
Sum	Kr. 35.000,-
Finansiering	Kielland-utredningen
Hovedansvar	Sølvberget KF/Kielland-senteret
Samarbeidspartner(e)	Fortellersenteret, Sandnes/Den kulturelle skolesekken/Stavanger kommune/Rogaland fylkeskommune

Kielland-utredningen har hatt kontakt med det nyetablerte Fortellersenteret i Sandnes. Senteret ledes av Maritha Nielsen og Åse Skretting Austvoll, og er blant annet engasjert i Stavanger2008-prosjektet "Odins øye". Det er et ønske for Arbeidsgruppa at nye miljøer stimuleres til å gi oss nye fortellinger om Kielland. Fortellersenteret ble derfor invitert til å komme med en søknad til utredningen om utvikling av forestillinger med muntlig fortelling basert på Alexander L. Kiellands liv og forfatterskap. Fortellersenteret har tatt utfordringen, det siteres:

"Fortellersenteret har på dette tidspunktet funnet frem til tre fortellere i distriktet som har latt seg inspirere av utfordringen om å finne nye måter å formidle Kiellands forfatterskap på til et mangefarget publikum. De er alle unge men allerede erfarne fortellere. Det at de representerer tre landsdeler (Tomas Kink Woll – Østlandet, Liv Brita Brodal – Nord-Norge og Marianne Stenerud – Bergen) kan i seg selv bekrefte Kiellands forfatterskap som interessant langt utover Stavanger-regionen. Deres forestillinger kan utvikles slik at de kan gjennomføres allerede høsten 2007."

De tre fortellerne ønsker å ta utgangspunkt i Kiellands noveller, og skape forestillinger der en søker å bevare særegne ord og uttrykk fra tekstene, men der en gjennom muntlig framføring tilrettelegger teksten for et moderne publikum. De ønsker å velge noveller med budskap som

er aktuelle i dag, er underholdende og har en tydelig historie som lar seg formidle gjennom fortellerkunst. Forestillingene kan bestå av en enkel novelle med eller uten musikk, eller flere noveller satt sammen til en helhetlig forestilling med musikk. De tre aktuelle fortellerne tenker å utvikle en forestilling hver som de kan bruke individuelt. De vil også bearbeide disse slik at de kan settes sammen til en lengre forestilling. De er dermed fleksible til situasjon og målgruppe.

Målgrupper er ungdom og voksne, men forestillingene kan også tilrettelegges for turné i ungdomsskolen og videregående skole, innenfor rammene av Den kulturelle skolesekken. Fortellersenteret ser for seg at forestillingene kan framføres på steder forbundet med Alexander L. Kielland, hans slekt og samtid, for eksempel Ledaal, Breidablikk, Stavanger katedralskole. Fortellersenteret søker i denne omgang om penger til utvikling og produksjon av forestilling(e).

Arbeidsgruppa ønsker at Fortellersenteret også inviteres til å utvikle og tilegne seg metoder for formidling av litterære klassikere. En ser da for seg at de tre forestillingene kan gå inn som en del av et didaktisk prosjekt. Et samarbeid med Nasjonalt Garborgsenter vil her være svært aktuelt.

Se også ▶ 5.3 Opplæring av nye Kielland-guider

5.3

OPPLÆRING AV NYE KIELLAND-GUIDER

Periode	2008
Type	Prosjekt
Sum	Kr. 30.000,–
Finansiering	Stavanger kommune
Hovedansvar	Kielland-senteret
Samarbeidspartner(e)	Sølvberget KF/Fortellersenteret, Sandnes/skolenes elevbedrifter/Universitetet i Stavanger/aktører i reiselivsbransjen

Egil Henriksen ved Stavanger bibliotek er en av byens Kielland-guider. Med sin inngående kjennskap til byens historie – og Kiellands plass i den – sørger han for stadige opplevelser til Kielland-interesserte. Andre som bidrar med det samme, er blant andre John Gunnar Johnsen, Gunnar Roalkvam og Gunnar Skadberg. Men Egil Henriksen gir uttrykk for at en nå må bruke Kielland-satsingen til å rekruttere nye Kielland-guider. En slik opplæring krever ikke bare kjennskap til Kielland, hans verk og liv i byen; men også hvordan selve byen så ut på 1800-tallet, dens arkitekturhistorie osv.

Arbeidsgruppa foreslår at ønsket om nye Kielland-guider, kombineres med Fortellersenteret i Sandnes' ønsker (se også 5.2) for å se på muligheten for å utvikle en byvandring som kan bygges på Kiellands liv og forfatterskap. Fortellersenteret ser for seg at et slikt prosjekt bør

utvikles i samarbeid med lokale fortellere og andre aktører i byrommet. Det kunne også være en idé å tilby kurs til byguidene i muntlig fortelling og gjerne inkludere Kielland som tema i et slikt kurs. Det ville være ønskelig fra Fortellersenterets side at en slik byvandring kunne videreutvikles på grunnlag av erfaringene fra det første året, og gjentas hver sommer. De første byvandringene er planlagt sommeren 2008.

Andre aktuelle samarbeidspartnere er Universitetet i Stavanger, og deres formidlingskrefter innenfor historiedidaktikk. Det hadde også vært spennende å la dette bli et tilbud til elever i skolenes elevbedrifter.

Arbeidsgruppa foreslår at Kielland-senteret tar initiativ i forhold til dette arbeidet.

5.4

KIELLAND PÅ STAVANGER BIBLIOTEK

Periode	Fra høsten 2007
Type	Ordinær programvirksomhet
Sum	Innenfor eksisterende driftsrammer
Hovedansvar	Stavanger bibliotek

Arbeidsgruppa ønsker at Stavanger bibliotek skal ha en sentral rolle i den vedvarende formidlingen av Kiellands forfatterskap. Det betyr at bibliotekets ansatte som møter lånerne i det daglige, skal være oppdatert på sin Kielland, og aller helst inspirere folk til å lese han.

Våren 2007 etablerte Stavanger bibliotek "Bokpraten", et tilbud til det lesende publikum hver torsdag klokka 12. Her presenterer bibliotekets ansatte bøker de selv har et forhold til, eller har spesielle kunnskaper om. Bibliotekarene viser et stort engasjement, som smitter over på publikum; på det meste har 50 mennesker møtt fram i sofaen til bokprat med kaffi og twist attåt. Høsten 2007 står Kielland på programmet én gang i måneden – i alt fire bokprater.

Stavanger bibliotek oppfordres ellers til å arrangere inspirasjonssamlinger for bibliotekarene, slik at kunnskapsnivået – og engasjementet – for Kielland kan økes. Biblioteket får stadig tilførsel av nye ansatte fra hele landet, og disse har ikke nødvendigvis det samme forholdet til Kielland som de som har bodd i byen i mange år.

Arbeidsgruppa foreslår også at det utvikles en prototype om en Kielland-quiz, etter modell av Filmquizen som arrangeres med stort hell på Sølvberget.

5.5

KIELLAND PÅ KAPITTEL

Type

Sum

Hovedansvar

Årlige festivaler

Innenfor eksisterende festivalbudsjett

Alexander L. Kielland-forbundet

Stavanger internasjonale festival for litteratur og ytringsfrihet, Kapittel og Alexander L. Kielland var i sin tid én og samme sak. Det vil si:

Stavanger bibliotek arrangerte en uke i november 1989 "Uke Alexander", et seminar viet Alexander L. Kielland. Seminaret var første ledd i "Prosjekt Alexander" der byens største dikter ble midtpunkt i en omfattende litteratursatsing hvert år fram til 1999, da det var 150 år siden Kielland ble født. Prosjektet ble satt i gang etter en idé av en arbeidsgruppe bestående av Maiken Ims, Steinar Sivertsen og Odd Kvaal Pedersen. Uke Alexander i 1989 tok opp Kiellands forfatterskap, i 1990 var seminar temaet diktning og moral. Uke Alexander hadde sitt siste arrangement i 1994, og året etter ble Stavanger internasjonale festival for litteratur og ytringsfrihet, Kapittel etablert. Tanken var at Kielland –

og hans samfunnskritiske perspektiv – skulle ha sin plass på Kapittel. Dette er blitt tonet mer og mer ned, og Arbeidsgruppa mener derfor at tida nå er inne for å foreslå tiltak som sikrer Alexander L. Kielland, og tema knyttet til hans forfatterskap, en fast og solid forankret plass i Kapittels program.

Kapittels nåværende festivalsjef, Birgit Hatlehol, har gitt uttrykk for at hun gjerne setter av penger på Kapittels budsjett til slike programposter, men trenger assistanse av Kielland-kjennere til å foreslå programposter hvert år. Alexander L. Kielland-forbundet burde være rette instans for dette, og Arbeidsgruppa foreslår at forbundet tar på seg dette ansvaret.

5.6

BOKUTGIVELSER

Periode
Type
Finansiering
Hovedansvar

Fortløpende
Delfinansiering
Stavanger kommune
Forfatterne/forlagene

Bokutgivelser fanger både lesernes og mediernes oppmerksomhet. Utgivelser av Kiellands egne verk, og av bøker som omhandler forfatterskapet, er derfor avgjørende for publikums interesse. En del utgivelser vil gå for egen maskin, eller kan oppnå tilstrekkelig støtte gjennom etablerte finansieringskanaler. Slik er det dessverre ikke alltid. I utgangspunktet er publisering et ansvar for forlagene, men disse er tilbakeholdne med å ta økonomisk risiko, og krever en sikkerhet i bunn. At en bok blir gitt ut og blir gjort allment tilgjengelig, kan være viktig, selv om markedspotensialet er relativt lite. Delfinansiering av bokprosjekter som kan sørge for at Alexander L. Kiellands forfatterskap når ut til leserne, bør derfor være en relevant oppgave for Kiellandsatsingen.

De siste ti årene har det vært relativt godt om bokutgivelser. Tor Obrestad gav ut en brevsamling i 1998: *To par: Brevveksling mellom Alexander L. Kielland og Louise og Viggo Drewsen*. I forbindelse med Kielland-jubileet i 1999 ble det gitt ut flere artikkelsamlinger av akademisk art. Einar O. Risa gav samme år ut *Mannen i speilet: Alexander L. Kielland i Stavanger 1888–1902*. I 2002 kom Gunnar A. Skadbergs lokalhistoriske *Alexander L. Kielland: I slekt med hele byen*. I 2003 kom Magne Drangeids doktorgradsavhandling, foreløpig kun tilgjengelig ved universitetsbibliotek og Sølvberget, Stavanger bibliotek. Av utgivelser de siste årene er det Tore Rems *Forfatterens strategier: Alexander L. Kielland og hans krets* (2002) og Jan Inge Sørbøs *Kielland som melodramatiker* (2005) som har fått mest oppmerksomhet. I 2006 ble det ellers gitt ut et brevutvalg redigert av pater Kjell Arild Pollestad, som også leste opp fra brevene i en radioserie.

Om planer framover kan nevnes at Magne Drangeid har signert kontrakt med Fagbokforlaget om publisering av artikkelsamling, basert på bidrag fra 12 forskere og forfattere som deltok på symposiet Kielland i Europa (se også vedlegg 10.4.3). Boka skal lanseres på Kiellands fødselsdag, 18. februar 2008, og vil gå inn som del av Stavangers kulturhovedstadsprogram. Det er søkt om publiseringstøtte fra Stavanger2008, Alexander L. Kielland-forbundet, Universitetet i Stavanger og Stavanger kommune.

Elin Husebø har søkt Stavanger kommune om støtte til to prosjekter. Det ene er en novellesamling, det andre en biografi – begge rettet mot personer med lesevansker, særlig språklige minoriteter, uvante lesere og dyslektikere. Husebø har fått støtte fra Leser søker bok til manusutvikling for novellesamlingen. Søknad er også sendt Stavanger2008.

Dramaturg ved Rogaland Teater, Michael Evans arbeider med forskningsprosjektet *Alexander L. Kiellands dramatikk og karriere som dramatiker*. Prosjektet skal blant annet resultere i en tekst som tar for seg hvordan det gikk da Kielland skulle skrive for de skrå bredder. Teksten skal blant annet ha en fyldig bibliografi, der avisannmeldelser av teateroppsetningene er med, samt annet arkivmateriale. Forskningsprosjektet skal også resultere i et par akademiske tidsskriftartikler.

Stavanger kommune vurderer og tildeler tilskudd til bokutgivelser innenfor sine årlige rammer for kulturtiltak.

6

DEN VIRTUELLE KIELLAND

6.1

KIELLAND-VEBB UNDER STAVANGER-KULTURHUS.NO

6.2

EGET NETTSTED FOR KIELLAND MED UNDERVISNINGSSOPPLEGG FOR GRUNNSKOLE OG VIDEREGÅENDE SKOLE - FORPROSJEKT

SE OGSÅ

▶ 3 DOKUMENTASJON

Den kanskje mest "slitesterke" litteraturarven etter Alexander L. Kielland er brevene han har etterlatt seg. Ingen andre norske forfattere har verken før eller siden sendt så stilistisk velformulerte "alminnelige brev" til adressatene – enten dette var familie, venner eller forretningsforbindelser. Brevene er samtidig forfatteren sitt "nakne testamente" til ettertiden om eget liv; sine gleder, sorger og bekymringer. Ofte selvironisk når det så mørkest ut - og alltid med en blendende selvvinnsikt. Alexander L. Kielland sitt livsløp fortalt gjennom brevene gjenkjenner vi ofte i våre egne liv i dag - men det ble formulert som glitrende skrivekunst for over hundre år siden av en stor dikter.

Erling S.Kielland

6.1

KIELLAND-VEBB UNDER STAVANGER-KULTURHUS.NO

Periode	Fra 2007
Sum	Innenfor Kielland-senterets driftsrammer
Hovedansvar	Kielland-senteret
Samarbeidspartner(e)	Alexander L. Kielland-forbundet

Sølvberget, Stavanger kulturhus lanserer sommeren 2007 nytt design og publiseringsløsning på Internett. I forbindelse med denne lanseringen, får Kielland-satsingen en egen underside. Denne skal i første omgang være en nyhetskanal for Kielland-satsingen der blant annet rapporten fra Kielland-utredningen blir lagt ut. Her skal også være informasjon om Alexander L. Kielland-forbundet, og om Kielland-aktiviteter ellers. En kort og oversiktlig Kielland-biografi og –bibliografi skal også være lett å finne her, både for skoleelever og andre interesserte. Det blir også lagt ut lenker til andre digitale ressurser om Kielland. Ansvarlig for Kielland-utredningen har samlet og lagt ut stoff i utredningsperioden.

Det blir en naturlig oppgave for Kielland-senteret å fortsette dette arbeidet. Inntil dette er på plass, bør hovedansvaret for Kielland-vebben ligge under Sølvbergets nettredaktør.

Det er etablert en egen e-post-adresse for Kielland-satsingen:
kielland@stavanger-kulturhus.no.

Når et eget nettsted er etablert for Kielland-satsingen (se tiltak 6.2), skal all Kielland-informasjon kanaliseres gjennom denne, med peker fra Stavanger kulturhus' nettsted.

6.2

EGET NETTSTED FOR KIELLAND MED UNDERVISINGSOPPLEGG FOR GRUNNSKOLE OG VIDEREGÅENDE SKOLE – FORPROSJEKT

Periode	2008
Type	Prosjekt
Sum	Utvikling: Kr. 300.000,–. Årlig drift: Kr. 100.000,–.
Finansiering	Kielland-utredningen/ABM-utvikling (Statens senter for arkiv, bibliotek og museum)
Hovedansvar	Kielland-senteret
Samarbeidspartner(e)	Universitetet i Stavanger

Høsten 2007 tropper det opp rundt 150 elever i første klasse på Stavanger katedralskole, med en egen bærbar pc under armen. – De tradisjonelle skolebøkene er historie raskere enn det vi tror, spør norsklektor Astrid Todnem, som underviser elevene på denne skolen – Kongsgård i dagligtale.

Todnem ble sammen med seks elever invitert til det åpne dialogmøtet på Rosenkildehuset 13. april. De seks jentene hadde lest Alexander L. Kiellands roman *Gift*, og måtte bekjenne at de var overrasket over hvor god den var. Det var ikke fritt for at jentene på Marius' gamle skole også kjente seg igjen i sin medelevs bestrebelser på å mestre skolehverdagens krav.

Pc-en er på full fart inn i norsk skole. De tradisjonelle eksamensoppgavene der en tidligere fikk i oppgave å analysere et utdrag fra for eksempel romanen *Garman & Worse*, er ikke lenger aktuelle. Nå skal alle virkemidler tas i bruk, og det er et større og større krav at romanene skal forstås i en større kontekst enn bare tekstutdraget. De seks jentene ønsker at Kielland-satsingen skal gi dem en Internett-side om Kielland. De ønsker seg faktastoff om hva Alexander L. Kielland har skrevet. Dessuten at temaene han tok for seg, blir aktualisert gjennom paralleller til vår egen samtid. Kanskje kan det

lages et virtuelt spill, der de blir testet på hva de kan om Kielland. – Men alt finst jo, blant annet på Internett-siden til Universitetet i Oslo, ble det kommentert fra salen. – Ja, men vi synes det blir for tungt språk på slike universitetssider. Det må tilpasses vår målgruppe, mener elevene.

Astrid Todnem hilser også et slikt nettsted velkommen. Dette må kvalitetssikres, slik at lærerne kan gå god for innholdet. Hun fortalte en historie om en kollega som underviste lærerstudenter i nettbuch. Læreren viste dem en side om Martin Luther King, og alle var skjønt enige om at det var en spennende side, som de ville bruke i undervisningen. Så viste læreren til logoen, som ingen hadde heftet seg med, og som de – ved intenst detektivarbeid – fant tilhørte en underorganisasjon til Ku Klux Klan.

Kongsgård-elevene ønsker seg andre tilnærminger til Kielland også, og besøker gjerne biblioteket og noen som kan fortelle dem om Kielland. – Men vi ønsker ikke at det blir gjort på professormåten, sier de samstemt.

(Fortsetter neste side.)

Arbeidsgruppa foreslår at det blir utarbeidet et forprosjekt som skal utarbeide et forslag til nettsted for Alexander L. Kielland, herunder undervisningsopplegg med videregående skole som hovedmålgruppe.

Det nye nettstedet kan ses i sammenheng med tilsvarende nettressurser som er tenkt laget i forbindelse med Stavanger bys historie. Et nettsted om Alexander L. Kielland skal også ha tilrettelagt stoff for grunnskolen, i forbindelse med at det blir foreslått å utarbeide et lokalt undervisningsopplegg om Kielland i grunnskolen. Endelig skal nettstedet dekke allmennhetens behov for informasjon om forfatteren, og formidlingsaktiviteter.

Målgrupper for et Kielland-nettsted blir dermed: 1. Et allment interessert publikum. 2. Faggrupper som for eksempel forskere og journalister. 3. Skoleverket med e-læringsressurs. Forprosjektet etableres i 2008, blant annet med midler fra Kielland-utredningen. Det skal søkes støtte til prosjektet fra blant andre ABM-utvikling. Kielland-senteret får redaktøransvar og oppfølgingsansvar for nettstedet omtalt i dette punktet.

Navn på nettsted

Alexander L. Kielland-jubileet i 1999 hadde eget nettsted med adressen kielland.org. Dette domenet ble siden solgt videre, og har i dag stoff tilknyttet ulykken med Kielland-plattformen. Kielland.no er opptatt av en artist, som har innarbeidet dette domenet for sin del. Av navn med bare Kielland i navnet, er det bare kielland.mobi som er ledig.

Vi må altså lete etter andre alternativer. alexander-kielland.no/net/com etc. er ledige. Også alle med innskutt "l" for mellomnavn er ledige, men dette blir trolig for komplisert.

7

STAVANGER-KJENDISEN ALEXANDER L. KIELLAND

7.0

INNLEDNING

7.1

NAVNGI TUSENÅRSSTEDET SOM ALEXANDER L. KIELLANDS Plass

SE OGSÅ

▶ 5 FORMIDLING

Kiellands litterære arv:

Et lekkert anrettet frokostbord Rogaland Teater alltid har forsynt seg grådig av – uten noensinne å bli mett.

Michael Evans, dramaturg Rogaland Teater

Alexander L. Kielland er Stavangers største "kjendis", men Arbeidsgruppa for Kielland-utredningen er av den mening at det fortsatt er mye å gå på, både i forhold til at vi som bor i byen og distriktet "kan vår Kielland", og til det vi tilbyr tilreisende, enten de er norske eller utenlandske turister. Gledelig i så måte er at festivalen Gladmat sommeren 2007 inviterer til middag og kunstneriske tilnærminger til Kielland i historiske omgivelser på Stavanger katedralskole.

Noe av utfordringen med å foreslå tiltak i det som skal være en vedvarende formidling av Kielland, er at dette krever en systematisk tilnærming til oppgaven – på en litt annen måte enn tilfellet er når en samler alle gode krefter for å gå sammen om en jubileumsmarkering. For eksempel bør en kunne sørge for at turister og tilreisende – og byens egen befolkning for den del – til en hver tid skal kunne skaffe seg Kiellands viktigste litterære verker; herunder oversettelser til de viktigste språkene.

Her finnes mange eksempler på at kjente forfattere blir brukt som utgangspunkt for kultur- og turistsatsinger. Magne Drangeid i Arbeidsgruppa opplevde dette som reisende i La Mancha, under en markering av Cervantes. Her var utarbeidet reiseguiden i bok og på nett, med ruter, litterære orienteringer, anekdoter, informasjon om steder som figurerer i litteraturen osv. Steder med (mer eller mindre) relevans var merket og utstyrt med informasjon eller guiding. Satsingen illustrerer både potensialet – og farene – ved denne type tiltak. Det er bra å tilrettelegge, men det er også viktig ikke å gjøre litteraturen til et sirkus.

I arbeidet med litterære vandringer i og utenfor Stavanger, vil det være viktig å se lenger enn til Kiellands forfatterskap. Det kan for eksempel utvikles et didaktisk opplegg – og en kompetanse – som kan være relevant også for andre forfattere eller kunstnere, som Lars Hertervig, Sigbjørn Obstfelder, Arne Garborg, Kitty Kielland, Alfred Hauge osv. I første omgang bør det etableres et Kielland-relatert opplegg knyttet til Stavanger, men allerede dette bør koples til en framtidig, videre satsing.

Det bør være aktuelt å søke kontakt med både fylkeskommune, Nasjonalt Garborgsenter, Rasmus Løland-markeringen 2007–2011 og andre, for å diskutere muligheten for en litterær guide, eventuelt en kunstguide, for Rogaland.

Flere av ideene som er kommet i utredningsperioden er samlet og blir gjort tilgjengelig for Kielland-senteret for videre oppfølging. Disse er ikke utredet ytterligere i denne omgang.

7.1

NAVNGI TUSENÅRSSTEDET SOM ALEXANDER L. KIELLANDS Plass

Da Klubbgata fikk sitt navn i 1918, var Alexander L. Kielland ett av alternativene for oppkalling. Navnegiverne mente derimot den gang at Kiellands navn burde være knyttet til en mer framtreddende gate enn denne. Ønsket var at en seinere regulering ville gi en dominerende plass – eller anelig gate – som kunne kalles opp etter Stavangers berømte bysbarn.

I 1928 ble Kiellandstatuen (utført av Magnus Vigrestad) oppført på Torget, men først i 1934 fikk Kielland en gate oppkalt etter seg, Alexander Kiellands gate på Eiganes. I samme gatedåp fikk en av Kiellands romanfigurer, Skipper Worse, en gate oppkalt etter seg. Kielland-familiens gamle herskapshus Ledaal ligger som nærmeste nabo til begge gatene. Men med respekt å melde, så var det vel ikke denne plasseringen som var ment som en "dominerende plass – eller anelig gate" fra navnegiverne i 1918.

Så gikk årene; i 1955 fikk vi Fortunaveien i Kalhammaren, knyttet opp til fabrikken av samme navn, og som trolig er en modell av Stavanger Kemiske Fabrik, som lå i dette området. I 1977 ble Alexander L. Kielland hedret med et gatenavn ved Hafrsfjord; Kiellandsstien. Ved denne veien lå i sin tid Malde Teglverk, som Alexander L. Kielland ledet da han var ferdig med jusstudiene i hovedstaden.

Nå - i kulturhovedstadsåret 2008 blir det 90 år siden – åpenbarer det seg i Stavangers mest sentrale område, en plass som endelig kan oppfylle 1918-navnegivernes ønske om å gi Stavangers mest berømte kjendis en dominerende plass. Ikke nok med at Kiellandstatuen troner mer dominerende enn noen gang på den nye plassen; Tusenårsstedet får også et omfang og en plassering som på en interessant måte favner Alexander L. Kiellands og Kielland-familiens liv i Stavanger sentrum.

Den omfavner Kiellandhagen, der Alexander L. Kiellands barndomshjem lå; fortsetter langs Kongsgårdbakken, der Kielland-familiens gamle rederivirksomhet lå, med byhus og verv (verft) nede ved Vågen. Her lå også "Forberedelsen"; huset som ble brukt av Kielland-familien til nygifte i familien, og som Kielland en periode bodde i. Omtrent der hvor

den nye Hverdagsscenen på Tusenårsstedet er plassert, lå Mortvedt-huset, der Stavanger Avis hadde sine lokaler da Alexander L. Kielland var redaktør i 1889.

Tusenårsstedet blir i dag brukt som betegnelse på det utvidede Torget. Torget ble vedtatt som gatenavn ved byens første offisielle gatedåp i 1861, men har lange tradisjoner. Per i dag er det to bygninger (ifølge gulesider.no) som fortsatt har adresse til Torget, det er Fiskeutsalget (med diverse leietakere) i Torget 1A, og Torget 7 (der H. Hauge & Co. A/S og Burger King har tilhold). Det kan kanskje falle mange tungt for brystet at Torget skal forsvinne som offisielt gatenavn. Eventuelt kan en intern del av plassen, der torgaktivitetene fortsatt skal ha sin faste plass, og de to bygningene som i dag har adresse til Torget, fortsatt ha dette.

Ved å navngi Alexander L. Kiellands plass, foreslår en også at Haakon VIIs gate innskrenkes til å omfatte gateløpet fra Kongsgårdbakken til Lars Hertervigs gate og Ny Olavskleiv. På denne måten vil en sørge for at byens domkirke får adresse til Alexander L. Kiellands plass, og det samme vil skje med Stavanger katedralskole.

Å la Tusenårsstedet få navnet Alexander L. Kiellands plass, tror Arbeidsgruppa vil være viktig for å gi forfatteren den plassen han fortjener.

8

ORGANISERING - LOKALISERING

- 8.1 ETABLERING AV KIELLAND-SENTER PÅ SØLVBERGET, STAVANGER KULTURHUS
- 8.2 VIDERE UTREDNING AV KIELLAND-SENTERETS INNHOLD OG LOKALISERING – FORPROSJEKT

Jeg er usikker på om Kielland betyr så mye i dag, fordi han er blitt omfavnet av dem han ville ramme: Dobbeltmoralens apostler. Aldri tidligere har kaninene ynglet, slik som i dag. På alle andre måter består hans nyttepoesi i å slå inn dører som for lengst er vidåpne. Kielland kan bli aktuell igjen, dersom han blir farlig. Han må flyttes over fra De fire store til De tre store: Alexander L. Kielland, Jens Bjørneboe og Georg Johannessen. En måte å levendegjøre Kielland på er å gjøre ham til symbol for Stavanger fribysenter.

Jan Gjerde

Det har vært viktig for Arbeidsgruppa i utredningsarbeidet å foreslå tiltak som er lett realiserbare, og som har fokus på formidlingen av Alexander L. Kiellands liv og virke. Herunder ligger forslag om tiltak som kan lede opp til en slik formidling. I diskusjoner rundt etableringen av fysiske bygg, er det ofte en tendens til at tiltak innen formidling må vente inntil et slikt bygg er realisert.

Det ligger likevel et klart mandat om at Kielland-utredningen også skal komme med innspill til etableringen av et eventuelt Kielland-senter, i et eventuelt nybygg, eller innredet i eksisterende bygninger i byen.

I *Handlingsplan for litteratur og ytringsfrihet i Stavanger*, er følgende skrevet om dette: "Stavanger kommune ser positivt på viljen til å etablere et Kielland-senter, men et slikt senter må først og fremst begrunnes i et aktuelt og fremtidsrettet innhold. Det er nødvendig å betenke hva slags rolle et slikt senter skal ha i forhold til byens andre litteraturinstitusjoner, ikke minst Sølvberget, Stavanger kulturhus, som selv kan være i endring i forhold til innhold, når kinoen vurderer annen lokalisering for sin drift. Det arbeides med mulighetsstudier for kulturhusets innhold ved en slik endring. Det er Sølvberget som er litteraturens hus i Stavanger per i dag. Et Kielland-senter hadde hatt svært naturlige lokaler på Sølvberget, om kinoen velger å bevege på seg. Et Kielland-senter må tenke på vegne av mange aspekt og alle brukergrupper, fra forskere og forfattere til turister og skoleklasser. Et Kielland-senter kan ta opp i seg mange av de behovene som finnes i feltet for litteratur og ytringsfrihet, og realisere disse på fremtidsrettede måter. Stavanger kommune er imidlertid klar på at det bør være et senter som aktiverer og videreutvikler litteraturen og formidlingen av denne."

Referansegruppas medlemmer har hatt ulike syn når det gjelder hvor et Kielland-senter skal ligge, og hvor viktig det er å få realisert det i denne første fasen av Kielland-satsingen. Skillelinjene går først og fremst på om en skal bygge på tomte i Kiellandhagen. På denne tomte sto huset (opprinnelig bygd som (den gang) amtets radesykehus) der Alexander L. Kielland ble født i 1849. Etter ulike oppholdssteder i Stavanger-området

og utlandet, bodde han her fast i tidsrommet 1892–1902. I 1906 ble huset solgt på auksjon og flyttet til Dues vei 35. Året etter ble byens nye posthus bygd på tomte. I 1947 ble Dues vei 35 ekspropriert av kommunen til skoleformål. Fra cirka 1960 ble det gamle radesykehuset og Kielland-boligen brukt som bolig for vanskeligstilte, før det i 1980 ble jevnet med jorda, og restene kjørt til bossplassen. Posthuset ble revet da det ble bygd nytt posthus tvers over gata.

Siden kom ideen opp om å reise en kopi av Kielland-huset i Kiellandhagen. I jubileumsåret 1999 ble dette konkretisert gjennom Stavanger Næringsforenings gaveforslag om å reise en kopi (replika). Mange deltok i debatten som fulgte, og Stavanger kommune takket nei til tilbudet.

I forkant av jubileumsåret ble derimot Kitty Kielland (1843–1914), billedkunstner og søster av Alexander L. Kielland hedret med kunstverket Kitty Kielland – "Been" utført av Marit Aanestad i Kiellandhagen.

Flere av Referansegruppas medlemmer ønsker fremdeles at det bygges et Kielland-senter i Kiellandhagen, men Arbeidsgruppa har registrert at de fremste talspersonene for dette nå gjerne ser for seg at dette kan realiseres gjennom utlysning av en arkitekturkonkurranse om utforming.

Én av aktørene i debatten om en replika av Kielland-huset, arkitektene bak vinnerforslaget til Tusenårsstedet "Piazza Siddisi", uttalte i 2000 (sitert fra Stavanger Aftenbladet): "Et slikt hus begrenser de mulighetene vi har skissert. Prosjektet vårt blir amputert." Nå er det slik at Tusenårsstedet (Alexander L. Kiellands plass?) ligger der ferdig, og arkitekter får nå en helt annen helhet å forholde seg til i tanken på et eventuelt nybygg.

Så langt historikken for Kiellandhagen.

(Fortsetter neste side.)

Arbeidsgruppas viktigste mandat har vært å foreslå tiltak som kan være med å løfte fram litteraturarven etter Kielland. I utredningsarbeidet er det derimot kommet innspill og ønske om at en Kielland-satsing i Stavanger også gir rom for flere forfatterskap og kunstnere.

Forfatterforum Rogalands representant i Referansegruppa, Einar O. Risa, har blant annet vært talsperson for dette, også i Stavanger Aftenblads spalter:

”Historien er der, og et nytt Kielland-senter kan vise den fram: Helt sentrale kunstnere og forfattere fra slutten av 1800-tallet og begynnelsen av 1900-tallet har tilknytning til Stavanger, det er Lars Hertervig, Alexander L. Kielland, Kitty Kielland, Sigbjørn Obstfelder og P. S. Krøyer og flere andre. Dette er kunstnere som har preget vår måte å se og tenke verden omkring oss. De er blitt en del av vår bevissthet, og de er til sammen et vesentlig stykke kulturhistorie. Et Kielland-senter må bygge på det grunnlaget som finnes, og det må se lenger enn bare Alexander L. Kielland selv om han vil være helt sentral.”

I samme retning tenker også Universitetet i Stavanger, som ønsker seg et humanistisk vitensenter, gjerne som en del av et Kielland-senter.

Erling S. Kielland skriver i et e-brev til Arbeidsgruppa: ”Etableringen av et senter som gjør det mulig å presentere Kielland samlet og helhetlig i ”eget hus” er helt avgjørende om hans forfatterskap og livsløp skal få en varig og verdig behandling og fremtid i hjembyen”.

Arbeidsgruppa oppfatter alle innspill som er kommet der hen at tida nå er overmoden for å slå fast at byen trenger et Kielland-senter. Kielland-satsingens største legitimitet vil være å slå fast at et slikt senter skal byen ha.

I det følgende foreslår Arbeidsgruppa to tiltak som skal sørge for at dette blir realisert – det ene på kort sikt – det andre på lang sikt.

8.1

ETABLERING AV KIELLAND-SENTER PÅ SØLVBERGET, STAVANGER KULTURHUS

Periode	2008–
Type	Fast stilling, gradvis opptrapping
Sum	Årlig: Kr. 500.000,–
Finansiering	Stavanger kommune/Sølvberget KF
Hovedansvar	Stavanger kommune/Sølvberget KF
Samarbeidspartner(e)	

Arbeidsgruppa foreslår at Kielland-senteret etableres fra 2008, foreløpig plassert i det som allerede i dag blir betegnet som Litteraturens hus i Stavanger, nemlig Sølvberget, Stavanger kulturhus. Det er en samstemt holdning i Referansegruppa for Kielland-utredningen at en Kielland-satsing i Stavanger må og skal organiseres under Sølvberget, og Arbeidsgruppa foreslår at satsingen på kort sikt knyttes til Sølvberget.

Stavanger har status som europeisk kulturhovedstad i 2008. Arbeidsgruppa mener dette er et symbolsk viktig år for oppstarten av en Kielland-satsing.

Arbeidsgruppa foreslår at det fra januar 2008 ansettes én person i full stilling, som får i oppgave å drive videre tiltakene som blir foreslått i utredningen. Som leserne av utredningen vil ha merket, er mange av

tiltakene tenkt lagt til Kielland-senteret. I dette ligger også å drive videre forprosjektet i 8.2, som skal utrede nærmere et permanent Kielland-senter.

Denne stillingen er den første i en tiltenkt opptrapping – både i antall ansatte og arbeidsoppgaver. Arbeidsgruppa ser det som ønskelig at også ansatte på Stavanger bibliotek deltar i oppbyggingen av kompetanse på Kielland, særlig gjelder dette dokumentasjon og bibliografi. Her er det ønskelig at bibliotekarere som ønsker å bidra i Kielland-satsingen blir frikjøpt til dette; dette må derfor legges inn i budsjettet. Det må også budsjetteres med økte kostnader Sølvberget KF vil ha med tanke på administrativ tilrettelegging for nye stillinger og eventuelt romløsninger.

Det må ellers bli opp til Sølvberget KF hvordan en ser for seg å løse dette internt.

8.2

VIDERE UTREDNING AV KIELLAND-SENTERETS INNHOLD OG LOKALISERING – FORPROSJEKT

Periode	2008
Type	Prosjekt
Sum	Kr. 500.000,–
Finansiering	Stavanger kommune/ekstern finansiering
Hovedansvar	Kielland-senteret

Arbeidsgruppa foreslår at Stavanger innen 2014 får etablert et permanent Kielland-senter med en nyprodusert utstilling om Kielland og hans samtid.

Et forprosjekt skal innen utgangen av kulturhovedstadsåret 2008 ta videre stilling til lokalisering, organisering og innhold av et slikt senter. Gruppa mener det er viktig at aktivitetene i Kielland-senteret på Sølvberget får satt seg i løpet av 2008. Vi tror dessuten at programaktiviteter i 2008, og nytt stort Tusenårssted (Alexander L. Kiellands plass?) vil innby til ny erfaring om bruk av Stavangers sentrale uterom, og at dette kan invitere til viktige bidrag.

Arbeidsgruppa har i utredningsarbeidet innhentet mange synspunkter på hva et Kielland-senter skal og bør være; i det følgende beskrives noen av de sidene som bør utredes.

Lokalisering

Av eksisterende bygninger, er disse nevnt/aktuelle for et Kielland-senter:

Sølvberget, Stavanger kulturhus - Kinoen er på vei ut av Sølvberget, og det skal gjennomføres en mulighetsstudie for hva huset skal fylles med etter dette. Sølvberget, Stavanger kulturhus er allerede i dag Litteraturens hus i Stavanger, og et Kielland-senter i bygget ville kunne

være viktig i arbeidet med å fylle de ledige salene og rommene med et nytt innhold.

Norges Bank-bygget – der Stavanger2008 blant annet har sin prosjektadministrasjon, vil kunne være et egnet sted for et Kielland-senter i byen. Utsikten fra husets øverste etasjer gir et utmerket oversyn – og innbyr til mange refleksjoner – om Kiellands Stavanger. Bygget er nå i Stavanger kommunes eie, og blir ledig etter 2008.

Utenriksterminalen – Også dette bygget er nå i Stavanger kommunes eie, etter at virksomheten er flyttet til Risavika. Det er et særegent bygg, som gjennom sin plassering mellom Vågen og Gamle Stavanger kan innby til mange spennende formidlingsaktiviteter.

Andre bygninger som har vært nevnt, er *Hermetikklaboratoriet og Låven på Ledaal*, begge i Stavanger kommunes eie.

To tomter er nevnt for nybygg. Den ene omfatter *friarealet mellom Hermetikklaboratoriet og Ledaal* på Eiganes; den andre tomte er *Kiellandhagen* ved Breiavatnet (for historikk; se innledning 8.0).

(Fortsetter neste side.)

Det som er felles for de forslagene som er spilt inn i debatten om lokalisering, er at de alle – tomter eller bygninger – er i Stavanger kommunes eie.

Flere miljøer har tidligere ivret for en replika (kopi) av Kielland-huset i Kiellandhagen. Men strid omkring dette har gjort en realisering umulig. Drøftingene i Referansegruppa for Kielland-utredningen omkring dette peker nå klarere mot utlysning av en arkitektkonkurranse for stedet. Vi mener en slik løsning vil gjøre valget av Kiellandhagen mer aktuelt. Kiellandhagens styrke er den sterke tilknytningen til Alexander L. Kielland. Kiellandhagen har også en sentral og god plassering i byrommet.

Arbeidsgruppas anbefaling er at det velges en lokalisering i bykjernen. Det innebærer at aktuelle bygninger er Sølvberget, Utenriksterminalen og Norges Bank-bygget, mens et nybygg bør bygges i Kiellandhagen. Arbeidsgruppa ser særlig en deling mellom Sølvberget og et nybygg i Kiellandhagen som et spennende alternativ.

Innhold

Det er Kielland, og hans betydning, som i denne omgang legitimerer satsingen på et Kielland-senter. Men tanken om å utvide innhold og formidling til også å gjelde Sigbjørn Obstfelder, Lars Hertervig, Kitty Kielland og P. S. Krøyer – og la det bli et senter som fokuserer på denne viktige brytningstiden i Stavanger og landets historie (slutten av 1880-årene til begynnelsen av 1900-tallet) bør utredes nærmere.

Universitetet i Stavanger ønsker seg et humanistisk vitensenter i Stavanger, og har flagget dette innspillet blant annet i møter i Referansegruppa. De ønsker at emner for forskning og formidling peker utover Kielland og perioden nevnt over, og at det også kan omfatte forfattere i Stavanger-regionen knyttet nærmere opp til vår tid. Ett eksempel er forfatteren Alfred Hauge – i 2015 er det 100 år siden han ble født (død i 1986).

Arbeidsgruppa mener at et Kielland-senter gjerne må nærme seg andre forfattere – og den vedvarende formidlingen må selvfølgelig også speile vår egen samtid. Gruppa ønsker likevel å presisere at det er viktig å bygge opp noe solid med utgangspunkt i Alexander L. Kielland i Stavanger; så får framtidige prosjekter og planer vurdere i hvilke retninger satsingen skal gå.

Organisering

Den videre utredningen om Kielland-senteret må diskutere hvordan senteret skal organiseres. Hvis en ønsker å komme inn på nasjonale budsjetter for drift og bygg, er stikkordet for slik støtte i dag konsolidering. Det innebærer at det gis lite penger til nye, frittstående institusjoner, men at det oppmuntres til større enheter. Dette har vi allerede sett i Stavanger gjennom at flere av byens museer er blitt en del av Stavanger Museum. Det kan godt tenkes at en slik modell også kan tenkes for det framtidige Kielland-senteret. Som et eksempel kan nevnes at det planlagte Nasjonalt Garborgsenter på Bryne skal organiseres under Jærmuseet.

Det må også utredes hvilken rolle Sølvberget skal ha i et framtidig senter, hvis det ikke blir fysisk tilknyttet dette huset.

Utstilling

Kielland-senteret må ha en solid utstilling. Stavanger Museum må inviteres med i forprosjektet for å komme med innspill til hvordan denne kan være.

Finansiering

Et Kielland-senter – uansett om dette blir i eksisterende bygninger – eller som nybygg – vil innebære betydelige for ombygging/nybygg. I forprosjektet må det utarbeides kostnadskalkyler som gir grunnlag for kommunens arbeid med Handlings- og økonomiplan. Mulighetene for ekstern finansiering må også utredes.

Rogaland har i Alexander L. Kielland (1849–1906) og Arne Garborg (1851–1924) fostret to av landets fremste forfattere. Det har vært en jevn interesse for disse i alle år, men med Alexander L. Kielland-jubileet i 1999 og Garborg-året i 2001 som markante høydepunkter for en fornyet interesse for deres forfatterskap. I 2004 la en arbeidsgruppe for et Nasjonalt Garborgsenter fram sin prosjektrapport, og høsten 2006 ble en egen prosjektleder engasjert for å arbeide videre med planene. Per mai 2007 er det lagt fram en arkitekturskisse for et bygg, samlokalisert med nytt bibliotek for Time kommune, i Bryne sentrum. Interessen for Alexander L. Kiellands forfatterskap skal blant annet fremmes gjennom at tiltakene i Kielland-utredningen blir etterfulgt.

Forskning

Alexander L. Kielland og Arne Garborg ble født omtrent samtidig, de har begge levert betydningsfulle bidrag til å forstå en brytningstid i norsk historie; 1880– og 1890-årene. Forfatterskapene er temmelig ulike, både i språk, skrivemåte, volum og i motiv- og emnevalg, men her finnes også viktige paralleller. Blant annet var de begge journalister – i kortere (Kielland) og lengre (Garborg) perioder. Å forene disse to forfatterskapene i et doktorgradsarbeid burde kanskje være mulig?

Magne Drangeid, leder i Alexander L. Kielland-forbundet, og medlem av Arbeidsgruppa for Kielland-utredningen, vil likevel ikke tilrå dette. Han mener det kan være vanskelig å få kvalifiserte søkere som har begge disse fokusene. Dessuten at det kan være vanskelig å utarbeide en doktorgradsavhandling med utgangspunkt i to ulike forfatterskap. Dette blir også understøttet av andre ansatte ved Universitetet i Stavanger. Kielland-utredningen tar dette til følge, og vil ikke foreslå et slikt samarbeid i denne omgang.

Derimot burde det være mulig å forene forskerkraftene i et felles symposium, og dette blir foreslått i utredningen som et eget tiltak (4.3).

Dokumentasjon

Både Nasjonalt Garborgsenter og Kielland-utredningen har som en uttalt målsetting å ha et ambisiøst mål i forhold til å dokumentere og samle materiale knyttet til de to forfatterne. Det har vært antydning at dette kan skje gjennom et felles dokumentasjonssenter, men en har sett i løpet av utredningsarbeidet at dette ikke er ønskelig. Det er viktig å samle denne type arbeid på hvert sitt sted. Derimot er det ønskelig at en har en dialog knyttet til dette arbeidet, og at en drar gjensidige vekslers på hverandres kompetanse. I arbeidet med å bygge opp et kompetansemiljø i regionen omkring digitalisering, bør både Sølvberget, Stavanger kulturhus og Nasjonalt Garborgsenter ha en naturlig plass.

Formidling

Området der det derimot burde finnes et stort potensial for samarbeid mellom Nasjonalt Garborgsenter og et kommende Kielland-senter, er på arrangementssiden, når det gjelder det mer praktiske, og på utviklingssiden. Det siste gjelder formidling og forskning, herunder utvikling av formidlingsmåter, av utstillinger, av didaktiske tilnærminger osv., som kan ha relevans for disse – men også for andre forfatterskap? På en studiereise i Grimstad i mai 2007 ble vi begeistret for prosjektet Ibsen og Hamsun for ungdom (i år arrangert for femte gang), der elever i videregående skole fikk profesjonelle tilnærminger til de to forfatterne – og til litteraturen og dramatikken.

Alt ligger også til rette for å bruke Arne Garborg, Alexander L. Kielland og for eksempel Kitty Kielland i et spennende opplegg for turister og andre langveisfarende. En attraktiv pakke her kan være å tilby én dag i Stavanger med Kielland, byvandring osv.; én dag på Jæren (både med Kielland og Garborg), og innimellom en tur til Rogaland Kunstmuseum for å bli nærmere kjent med Kitty Kielland og hennes bilder.

Nummerering etter 10 samsvarer med kapittelinnledning eller i utredningen.

- 10.1.1 Alexander L. Kielland-jubileet 1999 – en kort oppsummering
- 10.1.3 Utfyllende tekst fra *Handlingsplan for litteratur og ytringsfrihet i Stavanger*
- 10.1.4 Referansegruppas sammensetning
- 10.2.1 Tiltaksoversikt med kostnader og tidsprioritering
- 10.4.3 Oversikt over foredrag på symposiet "Kielland i Europa", 13.–15. april 2007
- 10.5.1 Utdrag fra Læreplanverket for den 10-årige grunnskolen – Læreplan i norsk

For meg representerer litteraturarven etter Alexander L. Kielland hans stemme for sin samtids stemmeløse – de svakeste, de syke, de fattige, og taperne i skolen. Ironisk nok lever vi i en tid hvor vi tilsynelatende har en god skole, et godt helsevesen, et rettferdig og klasseløst samfunn og likestilling mellom kjønnene. Selv om han i dag kan virke gammelmodig i stil, er innholdet dessverre like relevant. Da er det viktig at de av oss som har mulighet til det, forvalter Alexander L. Kiellands litteraturarv på en god måte ved å synliggjøre den. Slik kan nye generasjoner bli kjent med hans skarpe og for de svakerestilte omsorgsfulle penn.

Ingrid Milde, presse- og informasjonsansvarlig Rogaland Teater

10.1.1.1

Alexander L. Kielland-jubileet 1999 – en kort oppsummering

Alexander L. Kielland-jubileet i 1999 markerte at det var 150 år siden dikterens fødsel. Jubileet ble organisert som et kommunalt prosjekt i Stavanger kommunes regi. Et forprosjekt forfattet av John Gunnar Johnsen fra 1. august 1997 dannet grunnlaget for markeringen. Jubileumskomiteen for jubileet besto av Leif Johan Sevland, leder; Owe Apeland, Ole Hetland, Roald Bergsaker, Geir Mork, Rolf Norås, Bendik Rugaas, Brit Egaas Røen, Jostein Soland og Hans H. Skei.

I et eget invitasjonsdokument ble kultur- og utdanningsinstitusjoner nasjonalt og lokalt, det frie kulturlivet, skapende og utøvende kunstnere og deres organisasjoner, næringsliv, medier og enkeltpersoner invitert til et samarbeid om markeringen av Kiellands 150-årsjubileum. 61 søknader ble sendt inn i to omganger i løpet av 1998. 1,5 millioner kroner ble delt ut til ulike prosjekter (samlet søknadssum for de 61 prosjektene var 5.985.300 kroner). I tillegg initierte Kielland-jubileet selv noen prosjekter.

Blant prosjektene som fikk støtte var (arrangør i parentes): *Kielland-familien i kunsten* (Rogaland Kunstmuseum), *Musikklystspillet Hans majestets fogd* (St. Svithun videregående skole), *Kiellands verden – utstilling* (Sølvberget, Stavanger kulturhus), *Sin brors søster – forestilling med dans, tekst, musikk* (Siri Dybwik, Hallgjerd Byrkjeland), *Kielland i humoristisk lune* (Den Store Norske Humorfestivalen), *Kiellands virke og spor på Madla* (Madla bydelsutvalg).

Kielland-jubileet tildelte blant annet penger til et undervisningsopplegg om Kielland i skolen, utarbeidet av Gunnar Roalkvam, og til Kiellands liv og virke på internett, utarbeidet av Høgskolen i Oslo. Kielland-jubileet initierte og hadde selv regien på blant annet festkonsert og arrangementer i jubileumshelga 18.-21. februar 1999; byvandring og turer i Kiellands fotspor, teaterforestillingen *Roser & Støv* (som var en dramatisering av Kiellands *Gift* og *Else*) og en egen plakatserie, utarbeidet av O. G. Rasmussen, med tekster av Einar O. Risa.

Målt mot de målsettinger og føringer som ble trukket opp, ble Kielland-jubileet 1999 vellykket. Over 100.000 mennesker deltok på

arrangementer i løpet av Kielland-året. Kiellands bøker ble igjen tilgjengelige for det lesende publikum. En rekke nye bøker og artikler om Kiellands liv og forfatterskap ble gitt ut. Det er blitt forsket på Kielland ved universiteter og høyskoler. Gjennom utstillinger, seminarer og forestillinger ble dikteren presentert og debattert. Nye forestillinger så dagens lys, nye arenaer ble tatt i bruk, og nytt samarbeid oppsto. Alexander ble feiret i skoler og barnehager. Kielland-jubileet skapte debatt. Medieomtalen var omfattende nasjonalt og lokalt. Stavanger profilerte seg igjen som en litteraturby. Et omfattende arkiv og fyldige internettsider ble tilgjengelige for oppslag og studier for ettertiden.

Kielland-jubileet ble finansiert ved hjelp av offentlige tilskudd og sponsorinntekter. Sponsorinntektene utgjorde vel 1,6 millioner kroner, mens offentlige tilskudd utgjorde vel 1,72 millioner kroner. Stavanger kommunes nettoutgift ble på vel 1,73 millioner kroner. Kielland-jubileets samlede utgifter var på vel 5,5 millioner kroner.

Prosjektadministrasjonen for Kielland-jubileet besto av Kurt Kristensen (leder), Siri Aavitsland (kunstnerisk leder), Elisabeth Hovland (informasjonsansvarlig) og June Grønnevik (administrasjon).

Se også ▶

5.6 Bokutgivelser.

10.1.3

Utfyllende tekst fra *Handlingsplan for litteratur og ytringsfrihet i Stavanger*

I 1999 feiret Stavanger Kielland-jubileum et helt år til ende. Selv Kielland-statuen beveget dette året på seg, fra Torget og inn på Sølvsberget, som var han igjen lesesugen og interessert i intellektuelt påfyll. Kielland-forbundet har om lag 100 medlemmer, som møtes jevnlig, og har årlige publikumsarrangementer. Forbundet har klare planer for Kielland-prosjekt i forbindelse med 2008. På Sølvsberget finnes det et eget Kielland-rom, som det er planer om å gjøre om til en bruksplass og et aktivitetsrom i Kiellands ånd. Magne Drangeid leverte i fjor et doktorgradsarbeid gjort ved UiS om "Humoristen og Quijote: Forfatter og helt i Alexander L. Kiellands *Garman & Worse*". Mens det på Stavanger Museum fortsatt står et eget Kielland-tablå, som med jevne mellomrom synes å få besøkende til å irritere seg over at Kielland har frosset fast i akkurat den posisjonen.

Det kan selvsagt være ønskelig at Kielland fra Sølvsbergets side vurderes med en større rolle i og med Kapittel-festivalen. Kanskje bør et av dagsprogrammene bære hans navn? Kanskje kan det etableres et årlig symposium eller debattforum rundt Kielland i og med Kapittel? Kapittel er litteraturbyens største vindu til omverden, og den beste anledning til å holde opp Kielland, om enn bare i navnet, men helst også med et aktuelt innhold verdig litteraturarven.

Det viktigste virkemiddelet for at litteraturarven etter Kielland skal leve videre, er antagelig et levende forskningsmiljø med stor formidlingsevne. Aktualisering av Kiellands litteratur og samtidslitteratur i Kiellands ånd krever at noen tenker nytt om denne hele tiden, ellers vil den fort få en tom side i glemmeboka. Det åpenbare virkemiddelet her er stipendordninger på master- og forskernivå ved UiS. Kanskje universitetsfondet bør på banen her?

Universitetet, museene, turist- og reiselivsbransjen m.fl. har alle en forpliktelse, sammen med kommunen, til å tenke gjennom hvordan de kan bidra til å forvalte byens litteraturarv. Får f.eks. byens turister tak i oversettelser av *Garman & Worse* hos turistinformasjonen? Finnes det et tilbud om båttur eller byvandring i Kiellands fotspor?

I 2006 har spørsmålet om etablering av et eget Kielland-senter igjen dukket opp. De mest konservative og musealt korrekte vil gjerne ha Kielland-hus på rett sted med rett innredning og med evne til å gjenoppleve atmosfæren fra slutten av 1800-tallet. De mest radikale og akademisk korrekte vil heller etablere internasjonale og usynlige forskernettverk som viderefører Kielland som litterær ånd og avhandlingsmaterie. De fleste vil noe midt i mellom eller begge deler.

Engasjementet rundt Kielland er stort, viktig og særdeles gledelig. Kielland berører oss og byen. Stavanger kommune ser positivt på viljen til å etablere et Kielland-senter, men et slikt senter må først og fremst begrunnes i et aktuelt og fremtidsrettet innhold. Det er nødvendig å betenke hva slags rolle et slikt senter skal ha i forhold til byens andre litteraturinstitusjoner, ikke minst Sølvsberget kulturhus, som selv kan være i endring i forhold til innhold, når kinoen vurderer annen lokalisering for sin drift. Det arbeides med mulighetsstudier for kulturhusets innhold ved en slik endring. Det er Sølvsberget som er litteraturens hus i Stavanger per i dag. Et Kielland-senter hadde hatt svært naturlige lokaler på Sølvsberget, om kinoen velger å bevege på seg. Et Kielland-senter må tenke på vegne av mange aspekt og alle

(Fortsetter neste side.)

brukergrupper, fra forskere og forfattere til turister og skoleklasser. Et Kielland-senter kan ta opp i seg mange av de behovene som finnes i feltet for litteratur og ytringsfrihet, og realisere disse på fremtidsrettede måter. Stavanger kommune er imidlertid klar på at det bør være et senter som aktiverer og videreutvikler litteraturen og formidlingen av denne.

Stavanger kommune skal ha en klar holdning og retning på sine investeringer av litteraturarven, for et fremtidig samfunn hvor denne fortsatt kan gi identitet til byens innbyggere, kraft til byens litteraturmiljøer og kritiske forskningspraksiser og formidlingsmuligheter med ansvar for det samfunn som måtte komme. Det foreslås derfor at det utredes et eget forprosjekt og en egen tiltaksplan knyttet til litteraturarven etter Kielland, som starter opp høsten 2006 og som skal være ferdigstilt innen sommeren 2007.

15. Tiltaks mål: Kielland-utredning

Stavanger kommune nedsetter høsten 2006 en arbeidsgruppe med representanter fra UiS, Forfatterforum Rogaland, Sølvberget, Stavanger kommune m.fl. Arbeidet ledes av Sølvberget, Stavanger kulturhus. Utredningen skal være ferdig innen sommeren 2007, og gi svar på hvordan litteraturarven etter Kielland best kan investeres, her under diskutere behovet og innholdet i et eventuelt Kielland-senter. Progresjon: Utredning i perioden 2006–2007

Hovedansvar: Kulturavd., i samarbeid med Sølvberget og andre
Kostnad: Ingen. Eventuelt konsulenthjelp.

10.1.4

Referansegruppas sammensetning

Referansegruppa for Kielland-utredningen har hatt to møter; 29. mars (A) og 26. april (B), begge holdt på Kiellandrommet, Sølvberget, Stavanger kulturhus. Referansegruppas medlemmer er oppnevnt som representanter for sine respektive organisasjoner/institusjoner. Henvendelsen om deltakelse er gått til ledelsen, og der lederne selv ikke har møtt, er dette blitt delegert. Der medlemmer ikke kunne møte begge ganger, er det i de fleste tilfeller innkalt varamedlemmer.

Alexander L. Kielland-forbundet:

Magne Drangeid, leder (AB)

Forfatterforum Rogaland:

Einar O. Risa, forfatter (AB)

Nasjonalt Garborgsenter:

Trond Lie, prosjektleder (AB)

Næringsforeningen i Stavanger-regionen:

Jostein Soland, administrerende direktør (A)

Rogaland fylkeskommune, Kulturseksjonen:

Merete Nese Vinningland, rådgiver (AB)

Rogaland Teater:

Michael Evans, dramaturg (AB)

Stavanger kommune, Kulturavdelingen:

Siri Aavitsland, kultursjef (AB)

Anders Jaarvik, rådgiver (AB)

Stavanger kommune, Oppvekst og levekår – skolefagstab:

Eli Ryssdal, rådgiver (A)

Terje Rønnevik, rådgiver Den kulturelle skolesekken (B)

Stavanger Museum:

Gunnar Nerheim, direktør (B)

Sølvberget KF, Stavanger kulturhus:

Anne Liv Tønnessen, programsjef (A)

Egil Henriksen, bibliotekar, Stavanger bibliotek (B)

Carolyn Fjeld, bibliotekar, Stavanger bibliotek (AB)

Elisabeth Hovland, leder av Kielland-utredningen (AB)

Universitetet i Stavanger:

Ivar Langen, rektor (A)

Helge Ole Bergesen, forskningsdirektør (B)

En foreløpig utredningsgruppe om Kielland hadde sitt første møte 6. september 2006, med følgende medlemmer: Henriette Thune, Universitetet i Stavanger, Magne Drangeid, Siri Aavitsland, Aud Jorunn Aano og Anne Liv Tønnessen. Forfatterforum Rogalands representant meldte forfall. På grunn av utskifting av ledelse på Sølvberget, ble arbeidet utsatt, og arbeidet tatt opp på ny januar 2007.

10.2.1

Tiltaksoversikt med kostnader og tidsprioritering

Tiltak	Periode/opstart	Kostnad	Ansvar
3 DOKUMENTASJON			
3.1 Utarbeide Den internasjonale Kielland-bibliografien på Internett	2008	200.000 (prosjekt)	Kielland-senteret
3.2 Innkjøp av materiale til fysisk dokumentasjonscenter	2009	50.000 (årlig)	Kielland-senteret
4 FORSKNING			
4.1 Utlyse doktorgradsstipend hver fjerde år	2008	400.000 (årlig)	UiS
4.2 Dele ut to årlige mastergradsstipend	2008	50.000 (årlig)	UiS
4.3 Forskersymposium hvert tredje år	2009	300.000 (prosjekt)	A. L. Kielland-forbundet
4.4 Etablere arbeidsplass for forskere på Sølvberget	2009		Kielland-senteret
5 FORMIDLING			
5.1 Utarbeide undervisningsopplegg om Alexander L. Kielland i grunnskolen	2009/2010	300.000 (prosjekt)	Kielland-senteret
5.2 Fortellingen om Kielland	2007	35.000 (prosjekt)	Sølvberget KF/ Kielland-senteret
5.3 Opplæring av nye Kielland-guider	2008	30.000 (prosjekt)	Kielland-senteret
5.4 Kielland på Stavanger bibliotek	2007	Innenfor egne driftsrammer	Stavanger bibliotek
5.5 Kielland på Kapittel	2007	Festivalbudsjett	A. L. Kielland-forbundet
5.6 Bokutgivelser	Fortløpende	Etter søknad	Forfatterne/forlagene
6 DEN VIRTUELLE KIELLAND			
6.1 Kielland-vebb under stavanger-kulturhus.no	2007	Kielland-senterets driftsrammer	Kielland-senteret
6.2 Eget nettsted for Kielland med undervisningsopplegg for grunnskole og videregående skole – forprosjekt	2008	300.000 (prosjekt) 100.000 (årlig; drift)	Kielland-senteret
7 STAVANGER-KJENDISEN ALEXANDER L. KIELLAND			
7.1 Navngi Tusenårsstedet som Alexander L. Kiellands plass	2008	Innenfor egne driftsrammer	Stavanger kommune
8 ORGANISERING OG LOKALISERING			
8.1 Etablering av Kielland-senter på Sølvberget, Stavanger kulturhus	2008	500.000 (årlig)	Stavanger kommune
8.2 Videre utredning av Kielland-senterets innhold og lokalisering - forprosjekt	2008	500.000 (prosjekt)	Kielland-senteret

10.4.3

Oversikt over foredrag på symposiet Kielland i Europa, 13.-15. april 2007

Tore Rem (UiO)

Tales of Two Countries: Kielland i Storbritannia

Christine Hamm (UiB)

Kiellandsk kyskhed; Seksualitet og naturalisme i brev og romaner

Magne Drangeid (UiS)

"Øieblik af Lykke og Kval"; Kiellands darwinisme

Charlotte E. Aske (HiS)

Kritiske protokoller i en brytningstid. Kielland og Fontane

Benedikt Jager (UiS)

Å arve Kielland

Hans-Joachim Sandberg

Kilden(e) og "verkets egenvilje"; *Garman & Worse* og *Buddenbrooks*

Susanne V. Knudsen (HiV)

Litterære samtaler mellem mænd – Kielland og Jacobsen

Einar O. Risa (forfatter)

Hos blodsugere og andre dansker

Tor Obrestad (forfatter)

Kielland og de danske

Bjørn Kvalsvik Nicolaysen (UiS)

Franske og norske arabeskar. Kiellands landskaps- og byrom

Jostein Børtnes (UiB)

Ytre og indre landskap hos Kielland og Turgenev

Anders M. Andersen (UiS)

Alexander L. Kielland: Internasjonalist eller nasjonalist?

Forkortelser:

UiO, UiB, UiS – Universitetet i (henholdsvis) Oslo, Bergen, Stavanger.

HiS – Høgskolen i Stavanger

HiV – Høgskolen i Vestfold

Arrangører

Alexander L. Kielland-forbundet og Sølvberget, Stavanger kulturhus

10.5.1

Utdrag fra Læreplanverket for den 10-årige grunnskolen – Læreplan i norsk

Formål med faget

Norskfaget etablerer seg i spenningsfeltet mellom det historiske og det samtidige, det nasjonale og det globale. Å se norsk språk i et historisk og nasjonalt perspektiv kan gi elvene innsikt i og forståelse for det samfunnet de er en del av. Internasjonale perspektiver i norskfaget kan bidra til å utvikle kulturforståelse, toleranse og respekt for mennesker fra andre kulturer. Dagens situasjon er preget av kulturutveksling og kommunikasjon på tvers av tidligere grenser – språklig, kulturelt, sosialt og geografisk. I denne sammenheng byr norsk kulturarv på et forråd av tekster som kan få ny og uventet betydning nettopp når kommunikasjonen får nye former og perspektivene utvides. Kulturarven er slik sett en levende tradisjon som forandres og skapes på nytt, og norskfaget skal oppmuntre elevene til å bli aktive bidragsyttere i denne prosessen.

Et hovedmål for opplæringen i norsk gjennom det 13-årige løpet er språklig selvtilit og trygghet i egen kultur som grunnlag for utvikling av identitet, respekt for andre kulturer, aktiv samfunnsdeltakelse og livslang læring.

Hovedområde – Språk og kultur

Hovedområdet *språk og kultur* dreier seg om norsk og nordisk språk- og tekstkultur, men med internasjonale perspektiver. Det er lagt vekt på at elever skal utvikle en selvstendig forståelse av norsk språk og litteratur og innsikt i hvordan språk og tekst har endret seg over tid og fortsatt er i endring. Elevene skal få kunnskap om språket som system og språket i bruk i en rekke eldre og nyere tekstformer. De får muligheter til å utforske og oppleve både gode norske forfattere og forfattere fra verdenslitteraturen. I tillegg forholder de seg til tradisjoner i norsk

teksthistorie i et sammenlignende perspektiv mellom nåtid og fortid til impulser utenfra.

Kompetansemål – læreplan i norsk

Etter 4. årstrinn. Mål for opplæringen er at eleven skal

- kunne uttrykke tanker om språk, personer og handlinger i tekster fra dagliglivet og i **skjønnlitterære tekster fra ulike tider og kulturer.**

Etter 7. årstrinn. Mål for opplæringen er at eleven skal

- kunne lese lengre **norske** og oversatte **skjønnlitterære tekster**, barnelitteratur og sakprosa tekster på bokmål og nynorsk og uttrykke forståelse og leseopplevelser
- kunne presentere egne leseerfaringer fra **skjønnlitteratur** og fagbøker skriftlig og muntlig

Etter 10. årstrinn. Mål for opplæringen er at eleven skal

- kunne lese og skrive tekster i ulike sjangere, både **skjønnlitterære** og sakspreget på bokmål og nynorsk: artikkel, diskusjonsinnlegg, formelt brev, novelle, fortelling, dikt, dramatekst og kåseri
- kunne presentere viktige temaer og uttrykksmåter i sentrale samtidstekster og sammenligne dem med framstillinger i **klassiske verk fra norsk litteraturarv**: kjærlighet og kjønnsroller, helt og antihelt, virkelighet og fantasi, makt og motmakt, løgn og sannhet, oppbrudd og ansvar
- kunne presentere resultatet av fordypning i tre selvvalgte emner: **et forfatterskap, et litterært tema** og et språklig tema